

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Katolske dialoger

Hans Henrik Holms store epos

Vatikanet, Kirken og den nye ekteskapslov

Nr. 3 – 2009. Årg. 121

Innholdsfortegnelse

3	Redaktørens hjørne: Reformasjonsfeiring i 2017 Av Henrik Holm	Thomas Merton – Den inre erfarenheten William Barry og William Connolly – Å gi åndelig veiledning Av Olav Egil Aune
4	Katolske dialoger Av Øivind Varkøy	Geirr Tveitt– “En rotnorsk europeer”. Av Ola Tjørhom
10	Hans Henrik Holms store epos Av Kåre Langvik Johannessen	
17	Vatikanet, Kirken og den nye ekteskapslov Av msgr. dr. Torbjørn Olsen	30 Debatt 40 Dikt Av Bodil Marie Raudsandmoen
22	Bokanmeldelser: Bønn er sant – Teresa av Avila Johannes av Korset – Åndelig sang	42 Blikk på tiden: Trylleformel: pave og kondomer Av Msgr. Torbjørn Olsen

Redaksjonen ønsker alle lesere en god sommer!

Utgiver: Oslo Katolske Bispedømme.
Akersveien 16, 0177 Oslo. Tlf: 23 21 95 00
(redaksjonen)/ 23 21 95 00 (ekspedisjon og
adresseforandring). Fax.: 23 21 95 43.
E-post: tidsskriftet@katolsk.no
Signerte artikler står for forfatterens egen regning.

Redaksjon: Ansvarlig redaktør: Henrik Holm.
E-post: henrik.holm@katolsk.no

Redaksjonsmedlemmer: Olav Egil Aune, p. Arnfinn
Haram o.p., Hanne Andrea Kraugerud, Brynjulv
Norheim og Øivind Varkøy.

Redaksjonsråd: Håkon H. Bleken, p. Arne Fjeld

o.p., Sigurd Hareide, Nils Heyerdahl, Henning
Laugerud, sr. Else Britt Nilsen o.p. og Magdalene
Thomassen.

Faste medarbeidere: Janne Haaland Matlary,
Kåre Langvik-Johannessen og Ola Tjørhom.

Abonnement: Årsabonnement kr. 300,- (Norge)/
kr. 325,- (øvrige europeiske land)/kr. 345,-
(andre verdensdeler). Bankgiro: 3000 20 01485.
(IBAN No 8130002001485, BIC Plus No 22)

Redaksjonsslutt: 15. mai 2009

Design: Molvik grafisk AS, Asgeir Dahlby

Trykk: Molvik grafisk AS

Reformasjonsfeiring i 2017

Reformasjonstiden kan være vanskelig å forholde seg til som katolikk. Forberedelsene til det "store" 500-årsjubileet i 2017 er allerede i gang. Den katolske bispekonferansen i Tyskland har sagt at Den katolske kirke vil være med å feire. Men der strides om hvordan denne deltagelsen skal formes. På den ene siden må man prøve å legge reformasjonstiden bak seg, men på den andre siden må man ikke ende opp i en historieløs holdning som om intet var skjedd. Faktisk førte reformasjonsstridighetene til den kirkesplutting vi i dag prøver å overvinne gjennom økumenikk, dialog og bekjennelse.

For den jevne katolikk finnes det absolutt grunn til å feire reformasjonsjubileet. Trienter-konsilet (1545-1563) foretok mange reformer som var meget viktig for Kirkens videre løp i historien. En av viktigste reformene var å heve det teologiske nivået hos de geistlige, noe som hadde store innvirkninger på den pastorale tjenesten.

Det er i denne sammenheng meget viktig å huske at Kirken sendte en av sine absolutt beste teologer for å snakke med Luther. Det viser hvor alvorlig den tok Luthers protest. Teologen som fikk oppdraget av pave Leo X om å ta seg av *causa Lutheri* var den dominikanske kardinalen Cajetan. Han (1469-1534) var derfor en av de første som fra katolsk side ble kjent med Luthers nye teologi. Cajetan traff Luther på riksdagen i Augsburg 1518. Her diskuterte han med Luther om avlat, fortjeneste og forholdet mellom tro og sakrament. Han skjønte fort at Luthers reform i bunn og

grunn var opphavet til en ny kirke: Når Luther lar vissheten om sin egen rettferdiggjørelse være konstitutiv for Guds rettferdiggjørelse betyr ikke det annet enn å bygge en ny Kirke. I sakramentlæren får Luthers rettferdighetslære fatale følger: Hos Luther er det troen på sakramentet som bringer frelse, og ikke sakramentet selv. For thomisten Cajetan var det en nøtt som han overhodet ikke kunne svelge.

Cajetan gjaldt i sin tid som den store ekspert på Thomas Aquinas. Han har kanskje skrevet den aller beste kommentaren til et av Thomas' hovedverk *summa theologiae* og trådte inn for en rekke reformer i Kirken. Rent formelt sett forbåndt det ham med Luther. Dog var han en meget beskjeden, behersket type som i sin tid som Generalmagister la vekt på fellesskap, fattigdom og studium. Med andre ord: en ekte dominikaner.

Forhåpentligvis kan forberedelsene mot reformasjonsjubileet føre til en økt interesse rundt Den katolske kirke i reformasjonstiden og de store personligheter som virket i Kirken på den tiden. Reformasjonen dreier seg om så mye mer enn Martin Luther og avlatsteser. Blant annet var, som nyere forskning viser, fromhetslivet i senmiddelalderen meget rikt og mangfoldig. Dermed korrigeres fordommen om at "alt var så dekadent i Kirken på Luthers tid". Ved å ta et blikk tilbake til reformasjonstiden kan vi i dag kanskje korrigere våre grenser og trangspor. Forberedelsene til jubileet i 2017 gir anledning til det. ■ HH

Katolske dialoger

I løpet av våren har Ola Tjørhom fremmet interessante og viktige synspunkter på det han opplever som en problematisk tendens i Den katolske kirke; nemlig en manglende vilje til dialog med den moderne verden (først i Morgenbladet 13. mars og deretter i forrige nummer av St. Olav). Tjørhom reiser spørsmål og representerer en refleksjon som er altfor viktig til å bli forbigått i stillhet. Så har det da heldigvis heller ikke vært stille i kjølvannet hans. Både Maria Juntilla Sammut og Arne Berggren besvarte Tjørhoms utfordring i Morgenbladet, og Henrik Holm kommenterte mer indirekte i "Redaktørens hjørne" i forrige nummer av St. Olav.

AV ØIVIND VARKØY

Dr.art., professor i musikkvitenskap ved Örebro universitet og i musikkpedagogikk ved Norges musikkhøgskole. Redaksjonsmedlem i tidsskriftet St. Olav.

Tjørhom tar utgangspunkt i den etter hvert beryktede problematikken omkring forholdet mellom Kirken og den holocaust-fornektende mr. Williamson og diverse andre eksempler på fascistoide tendenser i det betente SSPX-miljøet. Jeg deler i høy grad Tjørhoms bekymring i forhold til at miljøer i Kirken synes å ha lett for "å overse" den antisemittisme, rasisme og fascisme som synes å trives så godt i dette miljøet. Holocaustfornektelse står dessuten for meg som et langt alvorligere problem enn f.eks. eventuelle "teologiske venstreavvik". Når Tjørhom i sin artikkel kobler Vatikanets sterkt kritiserte håndtering av SSPX-miljøet opp mot det han ser som "nykonservatisme" innenfor enkelte konvertittmiljøer her til lands, kan jeg

imidlertid lett forstå at Maria Juntilla Sammut (i Morgenbladet) opplever det hele som et "simpelt angrep". Den polemiske retorikken som Tjørhom benytter seg av kan synes lite fruktbar, enn si dialogorientert... Når Arne Berggrens kanskje litt sleivete konvertittleppe (i Dagbladet-tolkning) puttes i bås med holocaust-fornektelse og Mussolini-dyrkelse, må det kunne reises et spørsmålstegn ved Tjørhoms konstruksjon av sine motstandere. Ikke engang begeistring for plaststatuer og annen katolsk kitsch, ja knapt nok en lett romantiserende asketisk tendens hører vel strengt tatt hjemme i så slett selskap? Det er altså behov for en nærmere undersøkelse av Tjørhoms analyse av Kirken og det han omtaler som "enkelte konvertittmiljøers"

Aktuell debatt

forhold til verden og samfunnet. Ikke minst er det behov for en drøfting av de sentrale begrepene han bygger sin argumentasjon omkring.

Tjørhom skriver om Kirkens tidligere “bastante antimodernisme” i relasjon til “den moderne verden”. Han hevder at både den forrige og den nåværende paven har skapt stort rom for “førmoderne” og til dels “antimoderne” strømninger innenfor kirken. Tjørhom gjør videre et poeng ut av at denne utviklingen slik han ser det bejubles på nykonservativt hold og av herskarene med ukritiske katolske ungdommer. Viljen til dialog med den moderne verden er dermed i følge Tjørhom begrenset.

I Tjørhoms argumentasjon er altså “det moderne” absolutt det man kan kalle et tydelig honnørord. Det samme er tilfelle med begrepet “dialog”. De som står i mot det moderne vurderes enten som førkonsiliære antimodernister, dyrkere av det førmoderne, eller de er nykonservative. Og de er ikke innstilt på dialog. Jeg mener at denne analysen er for enkel. Den skjemmes dessuten av en til dels alvorlig tilslørende begrepsbruk. Sentrale begreper i argumentasjonen som “den moderne verden” og “dialog” fremstår faktisk som totalt uavklarte. I det følgende vil jeg underbygge denne vurderingen med syv korte og lengre refleksjoner.

1.

Man må kunne gå ut i fra at Tjørhoms uttrykk “den moderne verden” på en eller annen måte forholder seg til begreper som “det moderne” og “moderniteten”. Tjørhom problematiserer imidlertid ikke “den moderne verden” eller “det moderne” på noen måte. Den polsk-engelsk-jødiske sosiologen

Zygmunt Bauman er blant de mange som gjennom de siste tiårene har påpekt at “det moderne” slett ikke bare er en rosa drøm om frihet, likhet og brorskap. Drømmen om Fornuften, Fremskrittet og Vitenskapen bør nemlig også diskuteres i forhold til noen perverterte utgaver av disse gode idealene – som dessverre må ses i relasjon til både holocaust, atombomber og miljøproblemer. Dette er ikke nye innsikter, men en bakgrunn for mye av det man kan omtale som postmoderne innfallsvinkler. En slik problematisering av begrepet “det moderne” viser oss at det kan være høyst aktverdige grunner til å være kritisk innstilt overfor aspekter ved den vestlige moderniteten, uten at dette betyr at man hører hjemme i “gledesdrepernes og drittsekkenes leir” (for å låne et uttrykk fra den franske filosofen Alain Finkielkraut), dvs. uten at man verken er “førmoderne”, “antimoderne” eller “nykonservativ”.

Det moderne hviler i en tro bl.a. på vitenskap og fornuft. Dette er en legemliggjøring av selve “det moderne prosjekt” slik vi kjenner dette fra andre halvdel av 1700-tallet; Opplysningstiden. I dette ligger at det tidvis har eksistert og sannsynligvis må eksistere et visst motsetningsforhold mellom den moderne fornuftstro på den ene siden, og en religiøs og kristen livsholdning på den andre siden - hvor det på tross av bevisstheten om menneskets gudegitte fornuftsevne, eksisterer en besinnelse på den formale rasjonalitetens begrensninger i møter med både eksistensielle og mystiske livserfaringer.

2.

Tjørhom hevder som nevnt at den nåværende pave Benedikt XVI og hans forgjenger Johannes Paul II har skapt stort

rom for førmoderne og til dels antimoderne strømninger innenfor Kirken. For min del må jeg bare bekjenne at jeg hittil har svevet i den mulige villfarelse at religionen i sitt vesen på sett og vis nettopp er førmoderne. Og i så fall blir det meget besynderlig å anklage paver for å være førmoderne. Jeg stiller meg derfor undrende til at det skulle være et teologisk poeng å legge religionen og den religiøse livserfaringen under den moderne rasjonalitetens totale herredømme.

3.

Det er uklart for meg hvorvidt Tjørhom setter likhetstegn mellom det førmoderne og det antimoderne, eller om han benytter det antimoderne som betegnelse på en slags rasende førmodernitet; man liksom dras fresende og spyttende baklengs inn i fremtiden og det moderne.

4.

Det å tildele andre mennesker merkelapp som nykonservative, samtidig som man setter dem i bås med mennesker som hevdes ikke å forstå den tiden de lever i, er i og for seg en klassisk debatteknikk, for ikke å si hersketeknikk. De nykonservative settes opp mot den moderne verden, og vips har man tegnet et særdeles negativt bilde av noen man anser som meningsmotstandere; disse blir for leseren meget raskt "umoderne" og "utidsmessige" eksemplarer av menneskearten, innestengt i "raritetskabinetter" med "høy røkelsesfaktor". Tegningen av slike fiendebilder er muligens god retorikk, og jo da jeg innrømmer det; også morsomt. Noe godt utgangspunkt for dialog er det imidlertid neppe.

5.

Ved å betrakte forholdet mellom Kirken og verden ut fra dikotomien den moderne verden – nykonservatisme skapes altså et besnærende, men akk så forenklet bilde. Dette bildet utelukker f.eks. en mulig tredje posisjon; den postmoderne, eventuelt etter- eller senmoderne tilnærmingen og holdningen. Dermed risikerer man å bomme på det samfunnet og den tiden man vil forsøke å forstå. Når Tjørhom mangler en refleksjon omkring det postmoderne i sine karakteristikker og analyser av samtiden, står han f.eks. i stor fare for å forveksle elementer i en postmoderne holdning med "nykonservatisme". Om vi møter en dorisk søyle i et ellers modernistisk arkitektonisk byggverk, eller en ren og skjær durtreklang i et modernistisk musikkverk, er dette ikke nødvendigvis verken førmoderne eller antimoderne. Det kan også være et postmoderne trekk. Og - det er helt vanlig i dagens kulturelle situasjon! Det samme vil kunne gjelde når vi møter forståelse, respekt og hengivenhet for svingende røkelseskar, latin og gregorianikk - som noe langt mer enn ytre effekter - blant intellektuelle og ellers relativt liberale konvertitter.

Mens Tjørhom opererer med et uproblematisk begrep om det moderne, og intet begrep om det postmoderne, så befinner vi oss faktisk i en tid hvor man i postmoderne ånd gjerne ironiserer over den "moderne overtro". Det som imidlertid kanskje kan være problematisk å forholde seg til for noen og enhver, er at denne ironien like gjerne kan vendes mot et nostalgisk forhold til den gamle messen som mot Tjørhoms overraskende uproblematisk forhold til det moderne. Postmodernistens hang til en viss ironisk

Aktuell debatt

distanse og til å dekonstruere forenklet svart-hvitt-tenkning, kan dessuten gjøre ham vanskelig å gripe og putte i bås etter gamle skillelinjer mellom “radikalt” og “konservativt”.

Jeg sier ikke at alle strømninger f.eks. i norske konvertittmiljøer som går på tvers av det noen (tilsynelatende en gang for alle) har definert som “radikalt” og “fremtidsrettet” er tegn på “det postmoderne”. Selvsagt finnes det mer eller mindre reaksjonært og avskyelig grums overalt, for alt jeg vet også blant unge norske konvertitter. Man må imidlertid holde muligheten åpen for at det samme kan finnes andre steder, i andre miljøer, både i og utenfor Kirken. Det er denne nyanse- og perspektivrikdommen jeg etterlyser i Tjørhoms diagnoser av forholdet mellom Kirken og samtiden.

Jeg anbefaler heller ikke en ukritisk omfavnelser av alle postmoderne impulser. Men jeg vil argumentere for at en oppløsningstendens ikke med nødvendighet er negativ – om det er noe kritikkverdig og negativt som oppløses. Om det f.eks. i det moderne finnes en overtro på “sannheten om virkeligheten” som objektiv størrelse definert av vitenskapen, så burde det være av interesse for flere enn “bekjennende postmodernister” å gå slike forestillinger nærmere etter i sømmene. Ikke minst burde det være av interesse for Kirken i dialog med samfunnet og samtiden.

6.

I en problematisering av Tjørhoms bruk av begreper og hans mangelfulle begrepsapparat i møte med samtiden vil jeg også trekke frem hvordan enkelte postmoderne orienterte teologer kritiserer nettopp den

moderne teologien for å ha vunnet hele verden, men mistet sin sjel, i det den har latt den formale rasjonaliteten fullstendig fortrenge det bibelske mytos. Nå kan det kanskje sies at f.eks. den teologiske retningen “Radikal ortodoksi”, tungt lenet som den er mot postmoderne tilnærminger, nettopp preges av *manglende vilje til dialog* med det moderne samfunnet, og at man her primært synes å prioritere polemisk kritikk av hele det vestlige prosjektet. “Radikal ortodoksi” står i skarp opposisjon til modernitetens prosjekt; å legge all erfaring under den formale rasjonalitetens herredømme, og man anklager moderne teologi for å ha tilpasset seg disse rammene og omskapt kristendommen i den sekulære virkelighetsoppfatningens bilde.

Teologer innenfor “Radikal ortodoksi” ser i utgangspunktet det sekulære som en illusjon; mytologi utkledd som rasjonalitet og vitenskap. Derfor maner de, i forlengelsen av Nietzsche, Heidegger og Barthes, til kamp mot moderniteten. I samme åndedrag oppfordrer de til større selvbevissthet og mindre ydmykhet i møte med den formale rasjonaliteten i sekulær utgave. “Radikal ortodoksi” er

på ingen måte vel ansett i alle teologiske miljøer. Og kanskje vil Tjørhom putte også slike teologer i båsen for “nykonservative” eller det som verre er. Allikevel vil jeg hevde at det i denne sammenheng også

Selvsagt finnes det mer eller mindre reaksjonært og avskyelig grums overalt, for alt jeg vet også blant unge norske konvertitter. Man må imidlertid holde muligheten åpen for at det samme kan finnes andre steder, i andre miljøer, både i og utenfor Kirken. Det er denne nyanse- og perspektivrikdommen jeg etterlyser i Tjørhoms diagnoser av forholdet mellom Kirken og samtiden.

ligger en verdi i å problematisere begreper som “konservativt”, “radikalt”, “høyre”, “venstre”, “moderne” etc. – og åpne for muligheten av at dette ikke er statiske, men dynamiske og relasjonelle begreper, noe som altså f.eks. kan bety at det som var radikalt på 1970-tallet ikke nødvendigvis er radikalt i 2009.

7.

Tjørhom tegner altså opp en slags dikotomi mellom den moderne verden på den ene siden og nykonservative strømninger på den andre siden. Den moderne verden er noe man bør være i dialog med. Om man ikke har vilje til dialog med den moderne verden, er man en som “ikke helt ser ut til å begripe hvordan den moderne verden er skrudd sammen”. Den manglende vilje til dialog kobles slik sammen med en manglende forståelse av tiden man lever i. Det springende punktet her blir hva man legger i begrepet dialog. Dette muligens noe oppskrytete begrepet, ofte brukt for å unnvike nødvendige konfrontasjoner og heftige debatter; hva betyr det i denne sammenhengen? Kan man f.eks. kun sies å være innstilt på dialog hvis man i utgangspunktet fullt ut aksepterer den andres standpunkt? Nepp. Jeg vil hevde at Tjørhom ikke bare bedriver en tilslørende omgang med begreper som det moderne o.l., men at det samme gjelder hans omgang med dialogbegrepet. Gadamer poengterer f.eks. at om vi skal kunne tale om en reell dialog, må det foregå en meningsutveksling der *begge* parter er villige til å revurdere sin forutgående forståelse av saken man skal drøfte. Denne synsmåten mht. dialogbegrepet skulle, så langt jeg kan se, være i godt

samsvar med perspektivene i den berømte dialogen mellom Jürgen Habermas og Joseph Ratzinger. Man kan dermed godt være innstilt på å føre dialog, og samtidig være kritisk. Resultatet av autentisk dialog er imidlertid ideelt sett en helt ny forståelse som skiller seg fra begge parters tidligere forståelse. Ved en reell dialog risikerer man at man kanskje får et annet blikk på verden og seg selv. Jeg kan ikke se at Tjørhom tar høyde for en slik forståelse av dialogbegrepet. Hans prosjekt synes mer å være å modernisere Kirken i takt eller pakt med tiden. Siden det i en dialog (i gadamersk forstand) er snakk om to parter som er villige til å sette sin egen forforståelse av saken på spill, er det interessant å konstatere at spørsmålet om hvorvidt “den moderne verden” er interessert i en *slik* dialog med Kirken ikke er en del av Tjørhoms refleksjonsgrunnlag. I vår sammenheng vil jeg for min del derfor foreslå at Tjørhoms uttrykk “å forstå hvordan den moderne verden er skrudd sammen” bl.a. bør handle om å akseptere og respektere at mange mennesker tenker annerledes om mange ting enn det Kirken gjør, samt å akseptere at Kirken (heldigvis) ikke kan påtvinge noen sine verdier og syn. Det bør *ikke* handle om at Kirken må forandre mening i takt med det moderne flertallet. Den etterlyste gode viljen fra Kirkens og den troendes side må imidlertid kunne forventes å møtes av en tilsvarende god vilje til dialog fra motpartens side. Det burde være unødvendig å påpeke at dette ikke er noen selvfølge i dagens åndelige og kulturelle klima.

Selvsagt har Tjørhom rett mht. den ulykksalige SSPX-saken. Selvsagt har han gode poenger når han påpeker ettergivenheten overfor “høyreavvik” i kombinasjon

Aktuell debatt

med en fortsatt hard linje over “venstre-avvikere” fra Vatikanets side. Selvsagt er det på sin plass kritisk å vurdere problematiske katolske allianser med konservative evangelikale ut i fra en sosialetisk enøydhet som stiller alle andre viktige spørsmål i skyggen. Jeg istemmer gjerne også i Tjørhoms oppfordring om å stå vakt om Det annet Vatikankonsil, samt å motarbeide forenklete fiendebilder av det moderne samfunnet. Og selvsagt er det fundamentalt med reell dialog!

Kanskje kan forholdet mellom det Tjørhom kaller “den moderne verden” på den ene siden (og som jeg altså knytter til begreper som “det moderne” og “modernitet” med fokus på bl.a. fornuft og vitenskap) og Kirken og troen på den andre siden, illustreres av forholdet mellom vitenskap og kunst. Enkelte hevder f.eks. at den vitenskapelige opptatthet av kunstens “innhold” leder oppmerksomheten bort fra det egentlig kunstneriske; det opplevelsesmessige. Susan Sontag sier slik bl.a. at vi i stedet for en tolkning av kunsten, trenger en *erotisering* av den. Dette illustrerer et engasjement mot intellektualiseringen av kunsten, og for en tilbakevending til kunstens estetiske aspekter, til opplevelsen, nærheten og fascinasjonen. En slik “anti-rasjonalistisk” holdning til kunsten hevder altså at kunstverk unndrar seg en fullstendig verbal beskrivelse, de er ikke språklige fenomener. Det er noe ved kunsten som man ikke kan forstå gjennom verbalspråklige formuleringer, ved å lese bøker om kunst.

I mitt liv er det slik også når det gjelder forholdet mellom “den moderne verden” og troen. Troens dimensjoner kan ikke forklares og utsies ved modernitetens

formale rasjonalitet alene. “Den moderne verden” opererer innenfor er helt annet paradigme enn troens. Dermed har vi i utgangspunktet et problem når det ropes på dialog. Samtidig er det bare en erkjennelse av dette problemet som kan danne et utgangspunkt for en reell dialog mellom troen og samtiden – på tross av problemet. Det betyr at troen må akseptere at “den moderne verden” opererer med et annet språk og en annen logikk enn troens, og at man ikke kan tvinge “den moderne verden” under troens regime. Det betyr imidlertid også at “den moderne verden” ikke kan tvinge troen inn under i sin sekulære livs- og verdensforståelse. Og så - kan vi snakke sammen.

I en dialog mellom troen og samtiden på dette grunnlaget kan man også våge å tale om troen som kritikk. Igjen velger jeg å trekke en parallell til kunstfeltet, hvor man gjerne nettopp taler om kunst som kritikk. Den finske filosofen Georg Henrik von Wright sier f.eks.:

“Alle Menschen werden Brüder”, synger koret i Beethovens niende symfoni. Dette er opplysningens store hymne til fremskrittet. Men kunstens spesielle rolle innenfor moderniteten var i det lange løp kanskje ikke så mye å besynge dens forhåpninger som å bryte ned dens illusjoner, avsløre dens angst og således bane veien for den tidsånd som følger etter den moderne.”

Et perspektiv på *troen som kritikk* ville kanskje kunne være et fruktbart supplement til Tjørhoms diagnoser og analyser av forholdet mellom Kirken og samtiden? I alle fall om “den moderne verden” ikke tilskrives paradisiske status.

Hans Henrik Holms store epos

Sett i forhold til de store navn i norsk litteratur på 1900-tallet - romanforfattere som Knut Hamsun, Sigrid Undset, Hans E. Kinck (den siste også stor som dramatiker), og lyrikere som Emil Boyson, Claes Gill og Rolf Jacobsen - vil noen sikkert finne det anmassende når jeg med dette essay også vil kreve reservert en plass for Hans Henrik Holm, outsidersen som av sin samtid ble erklært som både "udikter" og det store geni. Det var Hans Heiberg som "bæret" ham med karakteristikken "udikter", og det var den sterke personlighet Alf Larsen, lyriker og essayist og stifter av det tungtveiende tidsskrift Janus som den tyske okkupasjonsmakt forbød, som under et Nachspiel etter en foredragsaften i Elisabeth Gordings salong, hvor den omstridte dikters navn ble nevnt ved den ene ende av langbordet, høyt og tydelig erklærte fra den motsatte ende: Hans Henrik Holm, han er et geni! Nå er man jo tilbøyelig til å stole mer på dømmekraften hos Alf Larsen enn hos Hans Heiberg, som ifølge den famøse parodiske Bakvendte familiebok var kjent som mangeårig formann i Forfatterforeningen, men hvis debut man fremdeles ventet på!

AV KÅRE LANGVIK JOHANNESSEN

*Prof. emeritus i nederlandsk litteratur ved UiO. Talrike
bøker og utgivelser.*

Hans Henrik Holm debuterte i 1933 med brask og bram med praktverket *Jonsoknatt*, mesterlig illustrert av dikterens husrtru Frøydis Haavadsholm, som allerede den gang hadde et stort navn som bildende

kunstner. Den skarpe, undertiden også hånende kritikk mot dikteren stilnet imidlertid etterhvert av, og Hans Henrik Holm ble med tiden anerkjent som den eneste dikterpersonlighet. Ved 100-

Kultur

årsminnet for hans fødsel ble det i 1996 i Valle i Setesdalen, hvor han som ung hadde fått idéen til sitt verk, arrangert et 3-dagers jubileumsseminar under ledelse av professor Olav Bø og med foredrag av en rekke professorer og andre høyskolelærere. Selv fikk jeg i oppdrag å holde et foredrag om Holms diktning sett i lys av europeiske litterære tradisjoner. I denne versjon som her presenteres tas utelukkende hensyn til eposet selv og henviser bare unntagelsesvis til den europeiske litteratur.

Norsk Folkeepos

Hans Henrik Holms *Norsk Folkeepos* består av syv deler. Den første del, *Jonsoknatt*, handler om piken Gjyvi og gutten Bjug som går ut for å feire jonsoknatten. Den står der på sett og vis som en ouverture, mens den syvende og siste del danner en merkverdig epilog. Tilbake står de fem midtre deler, som utgjør det egentlige epos.

Vi vil nå forsøke å vise noe av det vesentlige i Hans Henrik Holms episke storverk. Første utgave av *Jonsoknatt*, eposets første bind, kom som sagt i 1933, men dikteren hadde da arbeidet med stoffet i mange år, sannsynligvis siden begynnelsen av 1920-årene. Verket var unnfanget i skyggen av nyromantikk og symbolisme og avsluttes langt inn i annen halvdel av 1900-tallet, da hele eposet ble trykt sammenhengende i 1966-1971 og med revidert utgave av første del. Hans Henrik Holm har det tilfelles med den store tyske dikter på 1700-tallet, Klopstock, at han allerede i sin ungdom nøyaktig visste hva han ville skrive, og han benyttet sitt liv til å fullbyrde det han mente han var kalt til å skape - for Klopstocks vedkommende eposet *Messias*. Med en tilblivelseshistorie på kanskje mer

enn et halvt århundre ville man kanskje tro at verket ville få et noe anakronistisk preg, men man erkjenner etterhvert at hele verket bæres av den éngang konsiperte idé. Men som f.eks. med Wergelands *Skabelsen*, *Mennesket og Messias*, som kan karakteriseres som en symbiose av barokk, opplysningstid og den universelle tidlige tyske romantikk, så sporer man også i Holms folkeepos dessuten de litterære strømninger som fulgte etter Wergeland: realismen samt nyromantikken og symbolismen. Og det kunne ha blitt til utelukkende i det 20. århundre, med den psykologiske innsikt som da ble nådd ved menn som Freud og Jung. Bare nasjonalromantikken mangler - den er jo også på sett og vis et forræderi imot den egentlige, den universelle romantikk. Hans Henrik Holm sier selv i sitt etterord til femte bind: *Nokor svermhåtta nasjonalkjensle råka ein fåtidt i dette hundradåret*. Når det i den negative kritikk som er fremkommet mot Hans Henrik Holms epos, bl.a. har vært sagt at det representerer en forloren romantikk, så er man tilbøyelig til å hevde at vedkommende kritiker ikke kan ha lest verket - eller ikke forstått det.

Midt i avmytologiseringens tidsalder...

I den første av de fem midtre delene som danner det egentlige epos, *Yvir byggi ligg himeriks heim*, verkets annet bind, møter man den unge Pål, senere kalt Vise-Pål, på vandring og i samtale med "øvpresten" Steffen Klås, som legger ut for Pål om religion og liv, Bibel og natur. Komposisjonen er som et stykke norsk natur; først fjellvelven, som river en med uten et øyeblikks stans på ferden mellom himmel og jord, i skiftende

rytmer og takt, huggende og eggende, for så å hvile ut i fjellvanmets ro, forklaret i dypet. På bokens siste side er det som om man igjen kommer inn på grunnere vann, hvor det intense tempo igjen setter inn. Det er her den 16-årige Pål tar avskjed med Steffen Klås for å dra ut i Europa for å studere. Den episke form og de veldige religiøse visjoner løfter bygdestoffet opp på det store, universelle plan, og midt i avmytologiseringens tidsalder opplever leseren å høre de gamle kristne myter fortalt på ny, med visjonær kraft og med nye perspektiver. I sannhet: *yver byggi ligg himeriks heim*. Det virker nesten som på et maleri av El Greco, hvor himmelen hvelver seg over den jordiske virkelighet.

I neste bind, eller 2. akt, *Stjornir og vetteljos*, følger vi Steffen Klås videre i hans veldige mystiske erkjennelsesyver, men vi opplever også at hans rike ikke er av denne verden og at han dør sin martyrdød under bøddelens øks. Vi følger også Pål på hans ferd ute i Europa, som i renessansens og barokkens tid ikke bare var humanismens, reformasjonens og lærdommens Europa, men også det Europa som skapte Faustsagnets okkulte verden. Dikteren behersker sitt stoff overlegent. Han trenger høyt opp i de lyse ånders stjerneverden og langt ned i mørkemaktenes okkulte dyp - med andre ord: *stjornir og vetteljos*.

Målet

Hans Henrik Holm snakket ofte om ett viktig mål med sin diktning; han ville avdekke de forgangne lag i vår norske folkesjel. Han så seg selv som en slags arkeolog som møysommelig blottla disse lag. Og nettopp i dette bind, *Stjornir og vetteljos*, kommer denne folkepsykens "arkeologi" sterkt til

uttrykk. Her i Setesdal, som lenge var vårt mest isolerte dalføre, hvor gammel kultur var konservert, suget dikteren i sin ungdom inn vårt folks historie på en måte som ingen annen har gjort, fra senmiddelalder, renessanse og barokk, da vårt land lå langt nede såvel politisk som kulturelt, fant han med sitt vare sinn disse spesielle "avleiringene" i folkedypet som fortalte ham, at vi allikevel ikke var gått ubemerket gjennom disse tiders betydningsfulle perioder i Europas åndsliv. Det er som om Hans Henrik Holm ville ta det forsømte igjen, han ville skape dikterverket som den gang burde ha vært skrevet, men som vårt folk den gang ikke hadde åndelig kraft til å make. Norge hadde ingen Gysbert Japiks som allerede midt på 1600-tallet diktet sine merkelige dikt om den frisiske folkesjel, og derved la grunnen for den nye frisiske litteratur i den nederlandske provins Friesland. Hans Henrik Holm er vår norske *Gysbert Japiks*, men først tre hundre år senere, noe som da også har satt sitt helt spesielle preg på Hans Henrik Holms diktning.

Det episke høydepunkt

I verkets fjerde bind, *Søga um kaper-gastane og deira våde-råm*, står vi ved verkets episke høydepunkt, nøyaktig i midten av de syv bind. Om verkets episke struktur ellers kan sies å være noe løs og preget av lange lyriske dialoger og visjoner, så får man i alle fall her et fasttømret epos i ordets egentlige forstand, et episk handlingsforløp av ualminnelig styrke. Dette bind kan også leses uanhengig verkets øvrige deler, da det praktisk talt ikke har noen handlingsmessig forbindelse med de andre. Den eneste skikkelse vi gjenkjenner er presten Vise-Pål, som nå helt tydelig

Kultur

avtegner seg som en merkelig mytisk frelserskikkelse, som alltid dukker opp når og hvor han trengs.

Lesningen av dette bind er også spennende lesning, og det bør også leses som en roman, og er vel også en av de mektigste romaner i norsk litteratur. Her settes Faust-motivet i sentrum, som også har kommet til uttrykk i de foregående deler, men nå i all sin tydelighet. Hovedpersonen, Jónmar Glós, kapergastenes fører, er her den symbolske Faust-skikkelse, endog bevisst fra dikterens side; mot slutten av beretningen leser man:

I króniki stend um klokingen Faust,
han sprengde si sál i flús-lynde raust.
På vå-same visi nótlaget fór
av di det i pakt med tramen seg svor,
hvor *nótlaget* er den formelle be-
tegnelse for *kapergastane*.

Mens Goethe i sin store Faust-diktning i store linjer følger mytens form – i alle fall i den første og mest kjente del og selv dikter Gretchen-historien til for på symbolsk vis å la de to “sjeler” i Fausts indre, symbolisert ved Mefistofeles og Gretchen, komme til uttrykk, så går Hans Henrik Holm en annen vei i sin *faustiade*: djvelen abstraheres bort; i begynnelsen er han riktignok natursymbolsk tilstede i en skjære, men etterhvert forsvinner også dette vage ytre tegn for det onde, for med desto større kraft å la det onde subjektiveres i mennesket selv, i Jónmar Glós. Og allikevel møter man det forherdede i makt-enes vold som neppe i noe annen diktning. Og det er vel dette som gjør verket til det moderne verk det tross alt er, en diktning av og kanskje også om vår egen tid, skrevet ut fra vår tids psykologiske erkjennelse.

Tidlig i verket trer Jónmar Glós frem for oss som et menneske med store dimensjoner. Det er imidlertid ikke tale om noen absolutt eller objektiv ondskap. Den har rot i hans subjektive urgrunn, men samtidig som denne urgrunn rulles opp for oss, oppdager vi også hva vi kunne kalle en abrahamert Gretchen-skikkelse, det eneste menneske som Jónmar Glós en gang for lenge siden har elsket. Han er tross alt ikke fullstendig forstenet i sin ondskap.

Høydepunktet i denne historie er de tre lange og strengt stiliserte dialoger mellom Jónmar og Vise-Pål, hvor Jónmar viser seg som det menneske han tross alt er. Han har jo selv søkt Vise-Pål og vil at denne skal ta seg av det eneste menneske som han ennå bryr seg om: hans sønn med den kvinne han elsket. Han vil ikke at gutten skal følge ham i dypet. Vise-Pål vil da heller ikke oppgi Jónmar. Pål kjenner selv mørkemaktene i menneskets indre, men også nåden og seiren over mørkets makter. Derfor kan han møte Jónmar som hans likemann. Og dette møte blir meget sterkt:

Jónmar stjakar hugvill gong på gong
millom angergnag og hævdingstrong,
og det er kanskje trassen i ham som
er den sterkeste selv i det øyeblikk
galgerepet legges om hans hals, og
han sier:

Kan hende makt i viljen bur
til å døyve både Gud og Sjur.

Tragediens katharsis

Man kunne kanskje derfor si at den tragedie som Hans Henrik Holm her har diktet - for det er tragiske dimensjoner av det store i dette verk - derved mangler en forløsning, tragediens katharsis. Og allike-

vel gjør den ikke det. Den dyptpløyende skildring av mennesket Jómar Glós er nok til å forebygge en slik mangel. Og dertil munner verket ut i en angerhymne, som tross alt lar oss ane en nådens mulighet:

Skúr meg i hug og tankar rein for hat
og timeleg gjir!

Tvått hjartat mitt ut i lut-gryta for
ovund brúne og ír.

Lyft armane mine med salmeljóm mot
skygjylte kjyrkjepir!

Gjev meg brekvote vengjer til å mæta
min bélar skjir.

I femte del, *Valds-makt bland dalbuon*, tas igjen tråden opp fra den bredere episke linje som begynte med annen og tredje del - *Søga um kaperkastane* ligger jo på siden av denne linje. Vi møter igjen Vise-Pål som den sentrale skikkelse og følger hans tragiske skjebne. Typisk for denne del er innledningen *Ei soge um Jesus-barnet og María himilferd* og avslutningen *Soga um Gamle-Kari og hennar himilferd*. Gamle-Kari er Vise-Påls mor, som opplever sin åndelige himmelferd. Men dermed trer Vise-Påls religiøs-symbolske betydning, som vi vel på et tidligere stadium allerede har ant, ikke minst overfor Jómar Glós, frem i klart lys: Vise-Pål er forløser-skikkelsen.

Kristi mor Maris himmelferd har fra oldkirken av vært et fast element i katolsk og også i ortodoks tro og har bl.a. fått sitt billedkunstneriske uttrykk i Rubens' berømte maleri på høyalteret i katedralen i malerens egen hjemby Antwerpen. Etter den uønskede reformasjon i Norge fortsatte dette troselement å leve i folketroen. Og Hans Henrik Holm lar også den kristologisk utformede Vise-Påls mor få sin åndelige himmelferd i bindets siste dikt, og lik en

Kristus som reddet kvinnen som var grepet i hor fra å bli stenet, trer Vise-Pål frem og redder den dødsdømte barnemordersken Hæge Nomeland tilbake til livet. Som en Kristus trer han også frem som tempel-refseren og samfunnsoppvigeren mot herskermaktens korrupte representanter. Og heller ikke Vise-Pål slipper ustraffet fra sin aksjon; han blir fratatt sitt presteembede. Hele bindet er en mektig Kristus-allegori, og bare om dette bind kunne det skrives en hel bok. Det viser et stort og edelt menneskes kristologiske livsferd i detalj. Det ville her føre altfor vidt å gå nærmere inn på dette rike stoff. Det er allikevel nettopp her nødvendig å nevne et viktig moment; i tidligere bind har vi møtt "øvpresten" Steffen Klås. Nå trer han frem for oss som den tydelige forbereder for den kristologisk pregede Vise-Pål, likesom Johannes Døperen beredte vei for frelseren Jesus Kristus. Steffen lider også den samme skjebne som Johannes Døperen: de blir begge halshugget. Og Johannes er den som har gitt navn til jonsok-festen, i katolsk trosliv - den liturgiske fest for denne forberederen. Men dermed får hovedsymbolet i Hans Henrik Holms på forhånd storslagne epos, jonsoknattens mangslungne lys en ytterligere utvidet betydning av veldige dimensjoner.

Mennesket i enorme dimensjoner

Med dette femte bind slutter også den egentlige episke linje. Sjette del av verket bærer titelen *Att-ljód frá skuggheimen*. Og hele boken er bokstavelig talt "*attljód*", gjenklang fra episoder i de bind som går forut for dette. Vi oppdager at eposets egentlige handling likesom tilhører en fjern fortid, men samtidig befinner man seg også

Kultur

ved det punkt, der det forgangne er nådd. Man opplever det hele om igjen, men på en annen måte, likesom på et høyere plan. Frukten er blitt moden. Man ser det hele i perspektiv - løftet opp i forklarelsens lys. De to hovedskikkelser fra verkets første bind, *Jonsoknatt*, piken Gjyvi og gutten Bjug setter seg ned, likesom *post festum*, og fører en langsom, nesten stillestående dialog i besinnelsens stund. Man lar det forgagne modnes og utdypes og løfter det opp i kosmiske perspektiver, så kolossale at det gang på gang bokstavelig svimler for en under lesningen. Sjelden finner man en diktning som viser mennesket og kosmos i slike dimensjoner. Her er det dybdepsykologiske perspektiver, og man kunne skrive meget om arketypenes symbolfunksjon i dette verk. Men ikke bare innflytelse fra den store psykolog Carl Gustav Jung sporer man her. Tanken går også til jesuitpateren og vitenskapsmannen Teilhard de Chardin og hans berømte bok *Le Phénomène humain* (norsk oversettelse *Fenomenet mennesket*, 1964) og de vyer han lanserer om hele den jordiske natur, som med mennesket i spissen skal nå frem til omegapunktet, det stadium som Kristus allerede har synliggjort.

Attljod

Et godt eksempel på "attljod" er beretningen om Sveinung Vreim fra verkets første bind, han som elsket tussekvinnen Gúsi Grytedal, et naturvesen som lærer mennesket å elske, og gjennom deres kjærlighet og lengsel får hun sjel og følger med ham inn i guddomslyset. Og her skal vi gjøre en unntagelse og vise hvoreledes dette motiv flere ganger kan gjenfinnes i europeisk litteratur. Den tyske dikter og komponist E. Th. A.

Hofmann skrev musikkdramaet *Undine* om en lignende kvinne; og likeledes Beethoven, som bad den store østerrikske dikter Franz Grillparzer om en operatekst han kunne sette musikk til, nemlig dramaet *Melusine*; Beethoven fikk imidlertid aldri operaen ferdig. Men kanskje aller skjønnest er dette motiv utformet i den nederlandske romanforfatter Louis Couperus' lille symbolistiske roman *Fidessa* fra slutten av 1800-tallet som foreligger i norsk oversettelse.

Det er også "attljod" fra Jómar Glós i fjerde bind. Med utgangspunkt i den skjønne angerbønn som fjerde bind munner ut i, finner man her endelig den katharsis, den forklarende renselse, som man i det tidligere bind bare kunne ane som en mulighet:

No gjeng eg mot solkomerauden,
bak tidløysa bidar mi mor.

Og så endelig det syvende og siste bind, *Kongsfuglen yver gullfjelli*. Nå er jonsoknattens menneskeskapte og skyggekastende lys fra jonsokbålet forlengst et tilbaketrukket stadium, ja, selv jonsokdagens lys er passert, nå befinner vi oss i det skyggefrie lys over Gullfjellene. Hadde Hans Henrik Holm levet for tre-fire århundrer siden, i barokkens tidsalder, hadde han som Milton eller Vondel latt diktet munne ut i den tiende himmel, i enpyræum, hvor det uskapte lys ikke kaster noen skygge. Men dikteren levet tross alt i det tyvende århundre; han avslutter sitt livsverk i en brytningstid, hvor en ny tid synes å bryte frem. Og så gjør han noe som ikke desto mindre har noe av barokkens preg; han lar vår egen verden fremstå i en forherliget skikkelse, som Rubens når han maler den oppstandne og forherligede Kristus, men likefullt i sin

jordiske skjønnhet (Museum voor schone kunsten, Antwerpen):

Fjelgt ljøset flaumar ófse-raust
frá øvste fjell-nám høgt i aust;
heile ryfti tvégi rein
bjártnar skjir frá skugge-mein.

Vi møter igjen det unge par Gjyvi og Bjug i en langsam og sterkt stilisert dialog uten noen episk karakter, en åpenbaring av et helhetssyn på vår jord og livet på den, fra den minste plante og minste kryp og frem til universets stjerner, med mennesket som høyeste uttrykk for eksistens på godt og ondt, alt integrert i et eneste favntak, i ett dikt på ca. 300 sider.

Og dette dikt kaster også lys over hele eposet, og plutselig forstår man verkets indre episke linje, Jonsoknatten, mennesket jordiske liv, er til ende. En ny morgenrøde bryter fram, og Gjyvi og Bjug, likesom generasjoner etter de store hendelser over lang tid på eposets ytre plan, sitter der lik det siste menneskepar etter ragnarokk på Idasletten, men også som det første menneskepar, som skal bygge opp en ny og bedre verden, født av den gamle. Det er et mytisk tidsforhold i dette epos. Verkets første bind begynner med at Gjyvi og Bjug sammen går ut for å feire jonsok omkring bålet, og det slutter med at de i siste bind går mot den gryende sol. Det hele dreier seg egentlig om noen korte timer i årets korteste natt, og samtidig gjenopplever man generasjoner.

Religion

Det er veldige dimensjoner i Hans Henrik Holms hovedverk - et religiøst verk. All annen religiøs diktning i norsk litteratur,

Wergelands *Skabelsen, Mennesket og Messias* unntatt, blekner mot dette verk. Det er også en mystisk struktur i Hans Henrik Holms epos; og her vil jeg trekke en sammenligning med den store flamske mystiker Jan van Ruusbroec, munk i Augustinerkorherrenes orden, som vår dikter selv nevner i forordet til *Folk og fant*, annen del av hans store lyriske dikt-syklus *Bygdir i solrøyk* - det får være ham tilgitt at han gjør Ruusbroec til panteist - og dessuten til "hollender" - folk i vår tid har så altfor lett for å gjøre alle nederlendere til hollendere. I Ruusbroecs hovedverk, *Det åndelige bryllups smykke*, skrevet i Brussel i 1340-årene og utgitt på norsk i 1995, finner man en mystikk utformet i tre stadier, det virksomme liv, det kontemplative liv og det Guds-beskuende liv. Og i Hans Henrik Holms store epos mener jeg å finne en lignende struktur: de fem første bind handler om det virksomme liv, i det sjette bind, *Attljód*, er man tilbake i episoder fra det forgangne, men nå løftet opp på et høyere plan, for så i siste bind, *Kongsfuglen yvir Gullfjelli*, å befinne seg på beskuelsens plan i det skyggefrie lys. Kongsfuglen, menneskets ånd, har her nådd beskuelsens plan i dikterverkets *empyræum*. Også tidligere i verket kommer trekk frem som er beslektet med Ruusbroecs mystikk, som f.eks. i den allerede siterte angerbønn fra *Søga um kapergastane*, når dikteren lar Jómár Glós be om *brekvite vengjer til å møte min bêlar skjir*. Her berøres et essensielt punkt i Ruusbroecs såkalte *brudemystikk*, tanken om mennesket som bruden og Kristus som brudgommen. Hele det nevnte verk av Ruusbroec er bygget over den bibelske sentens, *Se, brudkommen kommer, gå ut og møt ham*. ■

Vatikanet, Kirken og den nye ekteskapslov

1. januar 2009 fikk Norge “ny” ekteskapslov, dvs. endringene i ekteskapsloven som var blitt vedtatt på forsommeren 2008 trådte i kraft. Det førte til lik adgang for personer av samme kjønn som for personer av motsatt kjønn til å bli gift etter norsk lov – uten at derved trossamfunnene skal bli tvunget til å foreta selve vigselen. Det innebar også at likekjønnede par som fra naturens siden som bekjent ingen mulighet har til sammen å få barn, skal få denne umulighet kompensert fra samfunnets side ved adopsjon og “assistert befruktning”.

AV MSGR. DR. TORBJØRN OLSEN

Oppsiktsvekkende inngrep fra Vatikanet

1 7. januar 2009 kom Vatikanet med en fem siders lang offisiell kommentar til den situasjon som er oppstått etter at loven ble vedtatt: *Questi in merito ad una legge matrimoniale tra persone dello stesso sesso i Norvegia* (Spørsmål angående en lov om ekteskap mellom personer av samme kjønn i Norge). I oversendelsesbrevet heter det: “Tatt i betraktning det ekstremt delikate ved objektmaterien og de praktiske konsekvenser også utenfor Norge har spørsmålsstillingen krevd et fordypet studium.” Uttalelsen er sendt gjennom det apostoliske nuntiat i Stockholm.

Dette er oppsiktsvekkende ettersom

det knapt har forekommet siden middelalderen at Vatikanet på en så offisiell, direkte og skarp måte har forholdt seg til et politisk lovvedtak i Norden, og endog sett dette som relevant for tilsvarende situasjoner som kan tenkes i andre land.

Nå er det formelt ikke selve lovvedtaket Vatikanet forholder seg til eller til de moralske sider ved dette, men visse særlige kirkerettslige konsekvenser av den nye rettslige situasjon i Norge.

Når det gjelder lovvedtaket og de moralske sider ved dette, har uttalelsene fra Den katolske kirke i Norge i likhet med de fleste andre trossamfunn vært så entydig at her trengtes ingen kommentarer fra Vatikanets side. Her dreier det seg om overgrep i statlig regi mot de barn som kunstig

blir satt inn i en sammenheng hvor de fra naturens side ingen mulighet hadde til å komme. Og ved fra statens side å gjøre ekteskapet “kjønnsnøytralt” er man med på å skape forvirring i mange enkeltpersoners ekteskapsforståelse. Det hviler derfor et stort moralsk ansvar på de politikere som vedtok lovendringen.

Det Vatikanet gjør er å ta lovendringen til etterretning, og så si hvilke kirkerettslige konsekvenser det får. Derved blir lovendringen i realiteten vurdert, og man kan godt si at Vatikanet gir den “det glatte lag” ut fra en bibelsk og naturrettslig forståelse av ekteskapet.

Uttalelsen kommer fra Det pavelige råd for lovttekster (*Pontificium Consilium de Legum Textibus*). Rådet som ble opprettet i forbindelse med at Den kanoniske lovbok kom ut i 1983, bistår paven som lovgiver i tolkningen av lovboken. Etter hvert som rådets navn er blitt endret (til det nåværende), er dets kompetanse også blitt utvidet til i videre forstand på verdenskirkelig nivå å avklare juridiske spørsmål. Rådet som er oppnevnt av paven, består av en formann (kardinal) og innpå tyve medlemmer (de fleste kardinaler, de øvrige patriarker, erkebiskoper og biskoper). Det støttes av en sekretær (biskop), en undersekretær og noen sekretariatsmedarbeidere. Dessuten bistås det av rekke sakkyndige som konsultorer.

Vatikanets uttalelse kommer etter at biskopen i Trondheim og bispedømmeadministratoren i Tromsø over det apostoliske nuntiatur i Stockholm vendte seg til Vatikanet med fire konkrete kirkerettslige spørsmål.

Uttalelsen ble offentliggjort av Tromsø stift i stiftets “Kirkelige kunngjøringer” 27. mars 2009.

Vatikanets kirkerettslige konklusjoner

Ut av Vatikanets stillingtagen kan følgende essens trekkes:

Iht. sin natur er ekteskapet et livsfellesskap for hele livet mellom en mann og en kvinne med barns fødsel og oppdragelse som formål. Derfor kan – ut fra ekteskapets ontologiske struktur – ekteskap mellom to personer av samme kjønn ikke eksistere. Dette gjelder helt uavhengig av om en forbindelse mellom to personer av samme kjønn av borgerlig lov og borgerlige myndigheter måtte bli anerkjent som ekteskap.

Vatikanets *formelle* begrunnelse er den bibelske lære om ekteskapet slik den er kjent gjennom tradisjonen og læreembetet.

Men *i tillegg* taler Vatikanet om at man ved å bryte med den klassiske mann-kvinne-ekteskapsforståelsen miskjenner “personens verdighet i dens seksuelle dimensjon, den naturlige tiltrekning mellom mann og kvinne, komplementariteten mellom det mannlige og det kvinnelige” og “barnas naturlige behov for å bygge opp deres personlige og seksuelle identitet”. Denne identitet “viser seg også i kjønnsforskjellene mellom mann og kvinne og behovet for å ha en mannlig far og en kvinnelig mor”. Dette henger sammen med at hvert barn må kunne “identifisere seg med en person av sitt eget kjønn” og det må kunne “uttrykke komplementariteten som inneholdes i kjønnsforskjellen”.

Dette gjør at man skal unngå alle

Kirke og samfunn

ekteskapsuttrykk som “ekteskap”, “skilsmisse” og “separasjon” om en forbindelse mellom to personer av samme kjønn. Å tale om ekteskap mellom personer av samme kjønn er å operere med en *juridisk fiksjon* som også innebærer at man misgjønner personens verdighet i dennes seksuelle dimensjon.

I en rekke tilfeller umuliggjøres eller vanskeliggjøres ekteskapsinngåelse fordi guddommelig rett forbyr nytt ekteskap så lenge ikke ekteskapsbåndet fra tidligere ekteskap er oppløst av døden. Slik ekteskaps-hindring faller bort dersom de kirkelige domstoler kommer til at det tidligere ekteskap var et “ugyldig” ekteskap (som følge av visse omstendigheter på inngåelsestidspunktet). Et ekteskap som er ugyldig, ville under andre omstendigheter kunne vært et gyldig ekteskap.

Denne problematikk eksisterer ikke ved at en av partene tidligere har levd i en homoseksuell forbindelse, heller ikke om den har vært anerkjent av staten som “ekteskap”. Fordi denne forbindelse som ekteskap å betrakte er “ikke-eksisterende”, vil det heller ikke være aktuelt å erklære den for “ugyldig” ekteskap. Derfor *faller det helt utenfor de kirkelige domstolers kompetanse* å ta stilling til slike forbindelsers betydning for muligheten til et virkelig (heteroseksuelt) ekteskap. Dette er noe som den vigselforberedende prest tar seg av.

Men en tidligere homoseksuell forbindelse kan tale for at vedkommende part ikke er i stand til den konsensavgivelse som er nødvendig for at et virkelig ekteskap skal komme i stand. Prest som blir bedt om å ektevie par der en av partene har levd i en slik homoseksuell forbindelse, skal

bringe saken inn for *biskopen* som *avgjør om ekteskap kan tillates*. Han vil måtte kreve at vedkommende først underkastes en sakkyndige medisinsk-psykologisk undersøkelse med henblikk på evnen til å avgi ekteskapeleg konsensus. Undersøkelsen må være inspirert av prinsippene i den kristne antropologi.

I dette ligger ikke at homoseksualitet kategoriseres som “sykdom” som eventuelt kan “helbredes” eller “kureres”. Dét er en helt annen problemstilling. Men uansett hvordan opphavet til homoseksualitet forklares, vil det i mange tilfeller stå i veien for et heteroseksuelt ekteskap. Det er denne problemstilling Kirken søker sakkyndig hjelp til å få avklart slik at den ikke bidrar til inngåelsen av ekteskap som alt i utgangspunktet er ugyldig.

Ordinarius kan tillate at heteroseksuelt ekteskap inngås selv om den statlig påkrevde separasjonstid etter en homoseksuell forbindelse (“ekteskap”) ikke er oppfylt. I så fall skjer *ektevigsel uten statlig registrering*.

Adopsjonsforhold følger i prinsippet de borgerlige regler, også med de kirkerettslige konsekvenser adopsjonsetablert slektskap innebærer. Men en adopsjon som innebærer en indirekte anerkjennelse av en homoseksuell forbindelse, har dog ikke vært forutsatt. En homoseksuell forbindelse kan bringe personer så nær hverandre at ekteskaps-hindring må antas å oppstå på linje med ved svogerskap.

Ekteskaps-hindring som følge av blods-bånd forutsetter virkelig biologisk slektskap. Ordinarius kan dispensere fra ekteskaps-hindring som følge av andre slektskapsbånd.

Gyldighet av tidligere inngåtte ekteskap

Endringen av ekteskapsloven har også løftet frem en del problemstillinger som ligger utenfor de konkrete spørsmål Vatikanet i denne sammenheng har behandlet. Vi skal også se på noen av disse.

Det har offentlig vært stilt spørsmål om gyldigheten etter 1. januar 2009 av ekteskap inngått før dette tidspunkt – ut fra at hele ekteskapsforståelsen ble radikalt endret ved lovendringen som da trådte i kraft.

Det katolske svar er utvetydig at lovendringen ingen betydning har for gyldigheten av tidligere inngåtte ekteskap.

Først og fremst følger det av at ekteskaps gyldighet har sin primære basis i guddommelig rett og ikke i norsk borgerlig rett. Dernest er det bare døden som kan oppløse et ekteskap. I tillegg kommer at ekteskapet er en “velervervet rettighet” (*ius qaesitum*), jf. det allmenne juridiske prinsipp som også har fått nedslag i kan. 4: “Velervervede rettigheter og likeledes privilegier som av Den apostoliske stol like til denne tid er innvilget fysiske eller juridiske personer, som er i bruk og som ikke er tilbakekalt, blir stående urørt medmindre de uttrykkelig tilbakekalles ved kanonene i denne lovbok.”

Statlig ekteskapsinngåelse i fremtiden

Det har også offentlig vært stilt spørsmål ved om kristne i fremtiden kan gifte seg innenfor de norske statlige vigsel-

ordninger og samtidig bli gift i kristen forstand – ettersom staten definerer ekteskapet annerledes enn troen.

Også her er det katolske svar et klart ja til bruk av de statlige vigselordninger så lenge disse ikke pålegger partene noe som strider mot kristen ekteskapsforståelse.

Grunnen er at statens kompetanse over døptes ekteskapene er nokså begrenset, og den er ingenlunde kompetent til å definere hva ekteskapet er. Jf. kan. 1059: “Katolikkens ekteskap – selv om bare en part er katolikk – retter seg ikke alene etter guddommelig rett, men også etter kanonisk, *dog så at borgerlig myndighets kompetanse i det som gjelder rent borgerlige virkninger av nevnte ekteskap, står urokket.*” Jf. videre kan. 1672: “*Saker om rent borgerlige virkninger av ekteskap tilhører den borgerlige øvrighet medmindre partikularrett fastsetter at disse saker dersom de behandles som innskutte og påhengte saker, kan tas under behandling og avgjøres av den kirkelige dommer.*”

Innholdet i ekteskapet og ektevigselen defineres primært av naturretten og partenes intensjon ved ekteskapsinngåelsen, ikke av en lov gitt som menneskelig rett. En borgerlig lov i strid med naturretten kan ikke endre på dette medmindre den på ødeleggende vis klarer å endre partenes intensjon ved ekteskapsinngåelsen.

Det virkelig problematiske ved en statlig vigselordning vil oppstå i det øyeblikk den pålegger partene eller på annen måte fører til en intensjon hos dem som innebærer at deres ekteskapelige konsensus ikke lenger korresponderer med det av Gud innstiftede ekteskap. Men dette følger *ikke*

Kirke og samfunn

umiddelbart av bruken av nåværende norske statlige vigselfullmakt.

Nevnes må også at den statlige vigselfullmakt generelt er problemskapende ved at den etablerer en juridisk fiksjon om eksistensen av ekteskap mellom personer av samme kjønn og slik kan være med på å dreie folks oppfatning i falsk retning.

Opprettholdelse av statlig vigselfullmakt for katolske prester?

Sist, men ikke minst har det vært stilt spørsmål ved om katolske prester kan beholde og gjøre bruk av sin statlige "vigselfullmakt" etter at den kjønnsnøytrale ekteskapslov er innført. Innebærer ikke bruken av denne lov (ved brudepar og/eller prest) en indirekte anerkjennelse av et ekteskap som er fremmed for naturretten og Kirkens ekteskapsforståelse?

Vatikanets tar *ikke direkte* stilling til spørsmålet i den ovenfor anførte brevveksling, men bare indirekte idet det tales om vigselfullmakt som *kan* foretas uten statlig registrering. Grunnen til Vatikanets manglende svar er vel primært at spørsmålet ikke ble stilt. Men dertil kan kanskje også noen andre grunner komme:

Det finnes ingen kirkelig tradisjon for å *oppgi* "statlig vigselfullmakt"; derimot har det forekommet at Kirken av staten i mange tilfeller er *blitt fratatt* retten til å ektevie i det hele tatt eller i det minste med borgerlig virkning.

Det er ønskelig at par bare "gifter seg" en gang. Derved unngås alle misforståelser som kan oppstå ved to ganger å måtte avgi konsensus på en måte som i seg selv begge

ganger var i stand til å etablere ekteskap.

Mht. vigselfullmakt er det helt og holdent i kraft av prestens kirkelige vigselfullmakt at ekteskap oppstår i kanonisk og moralsk forstand. Den statlige vigselfullmakt er nærmest bare å forstå som en statlig autorisasjon for å bibringe et ektepar "de borgerlige virkninger av ekteskapsinngåelse" som en direkte konsekvens av den kirkelige vigselfullmakt.

De borgerlige virkninger av ekteskapsinngåelsen er normalt ønsket av Kirken. Men Kirken ønsker ikke selv å forvalte denne del av ekteskapsretten. Skulle de ikke oppstå direkte ved vigselfullmakt, måtte alternative metoder utvikles. Den mest vanlige er at man gifter seg to ganger, en gang borgerlig og en gang kirkelig. En annen metode kunne være en "samboerkontrakt". Men dette er fremgangsmåter som Kirken helst vil unngå.

De fleste katolikker som gifter seg i Den katolske kirke, vil antagelig ønske at de borgerlige virkninger av ekteskapsinngåelsen skal inntreffe umiddelbart, og ikke fordre egne tillegshandlinger.

Å oppgi den statlige vigselfullmakt ville være å gjøre den alt for viktig. Oppgivelsen ville primært ha en demonstrativ effekt, antagelig av svært kort varighet.

Men dersom Kirkens skulle finne det mest hensiktsmessig ikke å ha statlig vigselfullmakt, vil det være en relativt liten sak å gi den opp.

Kirken vil under ingen omstendigheter kunne ivareta statlige vigselfunksjoner dersom det skulle innebære at prestene måtte gjøre noe som Kirken ikke kan akseptere, f.eks. ektevie personer av samme kjønn. ■

**BØNN ER SANT
TERESA AV ÁVILA**
BOKEN OM MITT LIV, OVERSATT OG MED
INNLEDENDE ESSAY AV OLAUG BERDAL,
VERDENS HELLIGE SKRIFTER/BOKKLUBBEN

**JOHANNES AV KORSET
ÅNDELIG SANG**
- OVERSATT AV FRØYDIS WIIK OG
KARMELITTSØSTRENE I TROMSØ
EFREM FORLAG

**THOMAS MERTON
DEN INRE ERFARENHETEN.**
ANTECKNINGAR OM KONTEMPLASJON
OVERSATT AV BERNARD DUREL OG
PER TORNÉE CORDIA (SVENSK)

**WILLIAM BARRY OG WILLIAM CONNOLLY
Å GI ÅNDELIG VEILEDNING**
OVERSATT AV METTE NYGÅRD
EFREM FORLAG

Bokanmeldelser

Det vekker oppsikt i vitenskaplige kretser at en nevrolog har gått dypt i karmelitt-nonnenes hjernevev, og funnet belegg for at nonnene i dyp bønn faktisk er i kontakt med noe hinsides.

Samtidig med at to av den kontemplative karmelittordenens mest sentrale oppbyggelige bøker – Teresa av Avilas (1515 – 1582) “Boken om mitt liv” og Johannes av Korsets (1542 – 1591) “Åndelig sang” – utgis på norsk, har Mario Beauregard ved Montreal Neurological Institute på McGill-universitetet, offentliggjort sine funn i det anerkjente tidsskriftet *Neuroscience Letters*.

Beaugard går ikke noens ærend. Han er ikke ute etter å bevise Guds eksistens, fastslår han. Han ville bare undersøke – og det er fullt mulig – hvilke områder av hjernen, som ble aktivisert under dyp bønn. Det var naturlig å henvende seg til karmelitter, som gjennom stordelen av en dag vier seg til bønnen. Nonnene vegret seg naturligvis, men lot seg overtale. De ble plassert i isolerte rom. Og bedt om å senke seg ned i bønn. Dermed begynte målingene av nonnenes hjernebølger.

I følge forskerne fremkaller et menneske i dyp trance et svært høyt antall theta-bølger, mens en person som bare later som, utviser et stort antall beta-bølger. Målingene – hvor underlig det enn er å snakke om sånt – viste at ingen av dem snøt. Alle falt i en dyp meditativ trance. Etterpå berettet de om “å ha svevet i en tidløs tilstand, hvor Guds tilstedeværelse og nestekjærlighet svøpte seg om dem”, som det står i rapporten.

Det Beauregard mener han har vist, er at hjernen ikke er det samme som bevisst-

het. Den er bare et organ, som gjør det mulig for sinnet å forbinde seg med resten av verden. Han har vist at under bønn “aktiviseres hele hjernen, ikke bare deler av den, og at religiøse opplevelser dermed ikke kan reduseres til enkle hallusinasjoner”. Det påviser ikke Guds eksistens, som han sier – men peker likevel på at historien om kropp og sjel er langt mer komplisert enn vi vil ha det til i dag.

Karmelittordenen er gammel. Antagelig langt eldre enn fra 1200-tallet, da reisende noterer seg at det finnes klosterfelleskap på Karmel-fjellet, karmelitter, som lever et strengt liv. Et av karmelittordenens første skrifter – De første munkenes bok – forteller om munkenes nære forhold til profeten Elias, som hadde levd der før dem. Det beskriver også karmelittenes mystiske ideal, nemlig at det allerede i dette livet er mulig å erfare kraften og skjønnheten i Guds nærvær, som riktignok er en Guds gave, men som man må gjøre seg klar til å ta i mot gjennom hjertets renhet og forsakelse. Dette handler om å “erfare” Gud, kjenne denne dype gløden i sitt eget selv, som er der, men som vi må legge til rette for, for å erfare. Frelsen er noe annet. Den tar Gud seg av. Uten unntak.

“Boken om mitt liv” og “Åndelig sang” er ikke bøker for nattbordet. De forteller om dyp fred, men også om den lange, kronglete og ofte smertefulle vegen dit. De som er ute etter flyktige følelser, får ingen ting. Kristenlivet har med dyp å gjøre, det å finne inn til bevisstheten om at troen ligger dypere enn følelsene. Det er i det minste godt å vite. “Jeg gjør ikke noe annet enn å falle og reise meg” - sier Teresa.

Hun lover ikke herlige opplevelser, som mange meditasjonslærere gjør nå. Nei, i begynnelsen er det vanskelig og slik må det være. Den store gleden kommer senere. Teresa beskriver den mystiske prosessen som en reise mellom forskjellige rom i en indre borg. Vårt indre kloster, om vi vil.

Johannes, på sin side, snakker om sjelens mørke natt. Den natten man som troende må gjennom for å komme ut i lyset. I sjelens natt opplever man ingen trøst i sitt indre liv, det kjennes tomt og mørkt, det er vanskelig å be. Det som står i veien for menneskets åpenhet mot Gud – for eksempel følelsen av å være et fremgangsrikt bønnemenneske og andre ting som hører egoet til – skal svies av. Gud vil ha det hele, Gud vil ha oss. Mennesket er skapt til å forelske seg i Gud.

Mystikk er et vinglete ord. Det rommer alt mellom svev og tvang, “åndelige reiser” og en ustanselig følelse av å komme til kort. Den som leser Teresa og Johannes feil, vil oppleve bøkene som en byrde, som martrende krav for å nå inn til det indre livet. At de er til for en åndelig elite, at de egentlig ikke angår oss. Det er også – og det skal da sies - mulig å gå seg fast og fullstendig vill her. Mirakler er det få av. Men derimot lange modningsprosesser etter hvert som erfaringene legger seg til.

Riktig lest er de en enorm inspirasjon, slik de har vært det gjennom århundre. Det er mye man skal “klare” her. Men å “klare” betyr egentlig å overlate, lene seg på, ha tillit til, tro. Det er to skrifter som i detalj og hver på sin måte, forteller om veiene inn dit. Ingen går den samme veien. Bare en ting er sikkert: Det er ingen

snarvei dit. Innerst i sjelen finnes det et sted hvor vi er ett med Gud, og gjennom Gud med alt og alle, hevder Teresa. Denne solen, som hun snakker om, mister aldri sin glød. Men vi må arbeide for å få se den.

Det er ikke enkelt å gjøre Gud fattbar. I hvertfall ikke raskt. Ingen har sett Gud, og det er selve smerten. Skriften er riktignok manuskriptet til det på ingen måte uskyldige dramaet som pågår nettopp nå på det store verdensteatret. Vi skulle gjerne satt oss ned i hvilket som helst teater, gitt det noen timer og så kunne vi lirke oss inn i den store forståelsen. Slik er det ikke. Åpenbaringer, korte glimt av nærvær, en merkelig hendelse som ikke lar seg forklare, fornemmelsen av det store rommet hvor ingenting binder – det hjelper ikke, vi må trene opp vår evne til å “kjenne” Gud og forstå hans plan for hver enkelts liv. Det er ikke underlig at trapistmunken Thomas Merton (1915 - 1968), forfatteren av et 50-tall bøker om det indre livet, ender med å skrive den siste boken i sitt liv – “The Inner Experience” (Den indre erfaringen).

“Det indre selvet er det som ikke kan lures eller manipuleres av noen – selv ikke av djevelen”, skriver han. “Det er som et svært sky, vilt dyr som ikke viser seg så lenge noe fremmed er i nærheten og som kommer fram først når alt er fredfylt, i det stille, når det er rolig og ensomt. Det kan ikke lokkes av noe eller noen, siden det ikke svarer på noen annen tilnærming enn den fra den guddommelige friheten.”

Thomas Merton gikk en lang vei. Han kjente dette dyret, som gjemte seg gang på gang – men som han også gang på gang og etterhvert helt gjenkjente som “det indre

Bokanmeldelser

selvet” hvor Gud bor. Han advarer dem som leser boken: den som leser den med en slags hensikt om å “bli en kontemplativ”, sløser formodentlig bort tiden på å lese den, den kan til og med være til skade, sier han. Han skriver den derimot til dem som allerede har gått et stykke vei, og som har kvittet seg med mye allerede. Han snakker om det som kommer innenfra, ingen kan forvente noen opplysning i forhold til det som kommer utenfra. Vi må roe oss. Og, som han sier: “En av det kontemplative livets mest eiendommelige lover er at i denne formen for liv, sitter du ikke ned for å løse problemer – du bærer dem med deg til de en gang løser seg av seg selv”. Det er ingen snarvei. Og det lærer en ikke fullt ut, ja ikke i det hele tatt gjennom å lese en bok.

Merton er klar over at en skjev inngang til dette livet kan trigge og utløse svarte nevroser. For det som – utenfra sett – høres så fredfullt ut, er innenfra sett en kamp, som dette livet krever. Han sier sterkt at “uten følelse for synd og forståelsen for og erkjennelsen av prøvelser, lidelse og selvpoffrelse, blir det kontemplative livet bare en åndelig selvtilfredsstillelse, uten verdi og uten virkelighet”. Og han skriver: “Gudsfrykt, ærbødigheten overfor Gud og ondskapens mysterium, som står som en mur mellom oss og Ham, er begynnelsen til den kontemplativ visdom, som ligger bortenfor muren”. Og igjen: “Hvis man fra begynnelsen av forventer å være bortenfor godt og ondt og ikke frykter Herren, kan man aldri “komme over muren”, den blir uoverstigelig. Og vi forblir i en verden av forvirring, av splittelse.”

Thomas Merton er med andre ord

ikke ute på godtkjøpsmarkedet. Når “åndelig erfaring” blir et slags mantra, som skal trylle oss inn i fortryllesen, setter Merton foten ned. Man kontemplerer ikke for å fjerne seg fra verden og ta avstand fra den og forsvinne fra den, men for å finne den. Han elsket fugler. Hensikten med denne siste boken er klar, han ser på kontemplasjonen som livets viktigste grunnstrøk, den skal praktiseres i det hverdagslige livet. Selv gikk han i kloster for å lære seg å elske Gud. Så enkelt. Og det enkleste er alltid vanskelig.

Merton skrev en rekke umiddelbart oppmuntrende bøker, en selvbiografi (som forfatteren Graham Greene sa at det er den eneste boken han gjerne skulle ha skrevet selv, men som han ikke skrev), brever og dagboksnotater.

Men det tok en kort mannsalders erfaringer for å skrive denne. Da hadde han levd lenge nok med østens religiøse erfaringer, samtidens og middelalderens mystikere, til at han turde å sette punktum. Han firer ikke.

Åndelig erfaring er som ordene sier åndelig erfaring. I den første kristne tid ble ordene og erfaringen brakt videre ved forkynnelsen fra en person til en annen, det var det som frembrakte reaksjonen, et svar. Det er ånden som svarer.

Så spørsmålet: Hvordan kan vi være sikre på at vår Gudserfaring virkelig er “av Gud” og ikke “av oss selv”? Hvordan kan vi være sikker på at vi er “berørt” av Ham og ikke av noe annet?

I næringslivet snakker man om “coach”, en som veileder og vurderer den som blir “coachet”. I kristen tradisjon – og i

dag spesielt – snakker vi om “åndelig veiledning”, som betyr at noen har gjort erfaringer som gjør at han/hun kan veilede andre til å gjenkjenne spor. Ignatius av Loyola (1491 - 1556) skrev sine “spirituelle øvelser” eller “åndelige øvelser” til slikt bruk. Og nå – atskillige hundreår etter – brukes øvelsene av prester og legfolk, som – nettopp – veiledes av “en åndelige veileder”.

Her finnes det et blikk. Jesuittene William Barry og William Connolly har lang erfaring, de vet at åndelig veiledning ikke kan bygges på et tilfeldig forbigående ettermiddagsseminar i kontemplasjon eller teori hentet fra en velment bok. Det handler om praksis – uten at man har en genuin religiøs erfaring, kan man ikke lede andre. “I denne formen for åndelig veiledning er fokus ikke rettet mot idéer, men mot erfaring, og spesielt mot religiøs erfaring, det vil si, enhver erfaring om den mystiske Annen som vi kaller Gud.”

Gjennom bønner nærmer vi oss det vi søker, men gjennom anstrengt bønn eller krampe, går det ikke fremover med bønnelivet, det går bakover. Og i verste fall tilbake i nevrose. Her kommer Barry/Connolly inn. De skiller mellom sunt og usunt, de kan med erfaring si at “her skjer det noe / her skjer det ikke noe”. Det kan til og med skje noe helt galt. Ikke minst kan det kontemplative livet inneholde et “snag”, en feilkilde som fører oss inn i “eneboerlivet”, i livet isolert fra livet, for nettopp å beholde konsentrasjonen rundt kontemplasjonen. Barry/Connolly vil – motsatt – føre den som veiledes inn til fellesskapet av troende, som påvirker hverandres tro. Først en vei alene og sammen med veileder, så en vei sammen med andre.

Utgangspunktet og målet med boken er å vise at “Skaperen handler direkte med sin egen skapning. Du finner Guds spor i din egen historie”, som prost Arne Sand i Den norske kirke, skriver i innledningen. “Lær oss å be”, er et spørsmål som aldri blir gammelt. Prester spør, fordi de ikke har fått opplæring i dette arbeidet. De spør for seg selv og andre, og andre spør for seg selv. Det handler om “praksis”, som en budhist ville sagt.

Tilbake til Teresa, hun gjør det utvetydig klart at erfaringen har plass i kristendommen. Da inkvisisjonen herjet, våget hun å plassere erfaringen midt i den kristne troen. Den som elsker, vil erfare den Elskede. Og det er denne kjærlighetsild som er den mest forvandlende kraften i verden. Så tilforlatelig var det for Teresa. Samtidig sier hun at kjærlighet er mer enn erfaring – at den som bare higer etter opplevelser, binder seg til seg selv og mister den Elskede av sikte. Det kalles elitisme.

Ordet mystikk har i flere sammenhenger akkurat nå også en annen betydning – kall det “mystifisme”. Det er noe uforpliktende, noe som svever som en duft og som man tar inn gjennom egoets sans for såkalt “åndelige reiser” – man gjør på sett og vis mystikken til mer enn mystikk, til noe uformelig og kroppsfernt. Teresa, Johannes, Ignatius, Merton gjør det motsatte, de avmystifiserer mystikken ved å gå ganske konkret til verks. Da først trer mystikken frem som den er. Det vil si, de lever den. Dette er ikke for de få, utvalgte – et klosterfellesskap, vil de si. Alle kan finne denne veien. Hvis de lar Gud finne den. ■

Olav Egil Aune

Bokanmeldelser

**GEIRR TVEITT–
“EN ROTNORSK
EUROPEER”.**

**REIDAR STORAAS:
MELLOM TRIUMF OG
TRAGEDIE: GEIRR TVEITT
– EIN BIOGRAFI;
OSLO: DET NORSKE
SAMLAGET 2008.**

Få moderne norske komponister som står i den kunstmusikalske tradisjonen har fått så bredt gjennomslag som Geirr Tveitt (1908-1981). Blant hans mest sentrale verker finner vi *Hundrad folketonar frå Hardanger* og *Baldurs draumar*, komposisjoner for piano og operaer, men også kjente viser som *Vi skal ikkje sova burt sumarnatta* og korpsmusikk. Håvard Gimse og Stavanger Symfoniorkester, Birgitte Grimstad og Lars Klevstrand har bidratt med viktige innspillinger. Fjorårets hundreårsminne for komponistens fødsel førte til fornyet interesse for hans musikk.

Samtidig framstår Tveitt fortsatt som en kontroversiell skikkelse. Det skyldes dels hans sterke fokusering på norskdom og det norrøne, men framfor alt betydelige uklarheter i hans holdning til nasjonal-socialismen og dens ideologi. Komponistens personlighet var dessuten preget av markante spenninger og eksentriske trekk. Det fortelles at hans første kone, pianisten Ingebjørg Gresvik, omtalte mannen som “Tverr Geit”. Alt i alt har Tveitts ettermæle vært nokså blandet.

I sin biografi gir Reidar Storaas, tidligere kulturredaktør i Bergens Tidende,

et svært viktig bidrag til vår forståelse av Geirr Tveitt som menneske så vel som komponist. Storaas kjente Tveitt personlig, men avstår likevel fra å levere et ensidig forsvar av vennen. Her kommer både nederlag og seire, det sære og det kjære i et begivenhetsrikt og på mange vis komplisert liv til syne.

Geir Tveitt ble født i Bergen, men var framfor alt knyttet til Hardanger. Han vokste opp i et hjem preget av idealene fra den indremisjonske folkehøgskolebevegelsen som oppsto omkring forrige århundreskifte. Faren, Lars Tveit, var styrer ved blant annet Danvik kristelige ungdomsskole i Dammen. Og komponisten selv ble sendt på “puggekurs” ved Solborg ungdomsskole i Stavanger før opptaket på Voss landsgymnas. Morfaren, Nils Heradstveit, var dessuten en ivrig misjonsmann. Generelt var oppvekstmiljøet karakterisert av en blanding av kristendom og norskdom.

Tveitt tok imidlertid tidlig avstand fra den kristne tro. Storaas slår fast at komponisten “avskydde” kristendommen – særlig i dens vestlandspietistiske utgave, men sier ikke så mye om hva denne antipatien besto i innholdsmessig sett. Det kan virke som om svermingen for det norrøne også fungerte som et slags religions-surrogat i Tveitts liv. Og han viste gjentatte ganger til et kristent angrep på den autentiske norrøne kulturen. Navnebyttet fra det noe trivielle Nils Tveit til det mer flamboyante Geirr Tveitt ble dessuten i første omgang begrunnet med at han var “german”.

Som komponist, var Tveitt sterkt preget av den norske folkemusikken og

hardingfela. Spelemennene Myllarguten – Torgeir Audgunsson, Halldor Meland og Ola Mosafinn var hans helteskikkelser. Samtidig sto han solid plantet i den europeiske kunstmusikalske tradisjonen. Han studerte i Leipzig, Paris og Wien. Han var begeistret for klassikere som Chopin, Liszt og Brahms. Men han var også opptatt av den franske ekspresjonismen og særlig Ravel, samt slavisk folkemusikk og russisk kunstmusikk – ikke minst Bartok, Stravinskij og Khachaturian. Som konsertpianist, gjennomførte Tveitt flere vellykkede turnéer på det europeiske kontinentet med blant annet Grieg på programmet. Disse trådene samles i Hallgjerd Aksnes' sakssvarende beskrivelse av komponisten som “en rotnorsk europeer” (se kapittelet om Tveitt i *Norsk Musikkhistorie*, bd. 4; Oslo 2000).

Bortsett fra en viss affinitet i enkelte tidlige verker, stilte imidlertid Geirr Tveitt seg sterkt avvisende til den nye modernistiske og hovedsakelig atonale eller tolvtonale musikken. Storaas taler her om en “livsvarig antipati mot atonalitet”. Tveitts velutviklede vrede rettet seg mot Schönberg og Webern, katolikken Ernst Krenek – etter mitt syn en svært spennende komponist – og hans eldre norske kollega, Fartein Valen. I forholdet mellom den fortsiktige Valen og den frivole hardingen var det ikke bare snakk om motstridende musikalske preferanser, men også om svært forskjellige personligheter. I et brev antydet Valen at han betraktet Tveitt som “ikke ... ganske normal”.

Dette betydde likevel ikke at Geirr Tveitts verker var tradisjonalistiske eller preget av overflatiske skjønnhetsidealer. Her er det snarere snakk om et egenartet

og ofte svært kraftfullt opus som knytter det norske sammen med andre former for folkemusikk og sentrale kunstmusikalske strømninger. Han bygde i denne sammenheng på spesielle modale tonearter og et ledetonesystem som han ga en detaljert beskrivelse av i boken *Tonalitätstheorie des parallellen Leittonsystems* fra 1937. Arbeidet ble levert inn med sikte på godkjenning som doktoravhandling ved Universitetet i Oslo. Det ble imidlertid avvist av den oppnevnte komiteen – dels fordi boken ble oppfattet som utilstrekkelig fundert rent faglig, men også på grunn av tydelige spenninger overfor forfatteren.

Når det gjelder Tveitts forhold til nasjonalsosialismen, viser Storaas at bildet er relativt sammensatt. Fra en side sett trakk komponistens opptatthet av det norrøne og åsatroen i retning av en pangermanisme med ideologiske overtoner. I årene før krigen var han intenst opptatt av Wilhelm Hauer and hans *Deutsche Glaubensbewegung*, som ønsket å gjøre germanistisk nyhedendom til nazismens statsreligion. Tveitt fungerte videre som leder i *Det midlertidige konsultative råd for kunstneriske spørsmål* og siden som statens musikkonsulent helt fram til 1942. Han ga uttrykk for hårreisende krav om at hans musikk kun måtte framføres av “rasereine” ensembler. Og han hadde sterke bånd til den nyhedenske, pangermanistiske og rasistisk innstilte kretsen omkring tidskriftet Ragnarok. Tveitts nære kontakt med den eldre kollegaen og seinere nazisten David Monrad Johansen kan også ha en viss relevans her, selv om dette forholdet kjølnet betraktelig utover 1930-tallet.

Bokanmeldelser

Samtidig var Geirr Tveitt aldri medlem av Nasjonal Samling. Blant sambygdingene ble han ikke betraktet som nazist og han spilte til og med en viss rolle i motstandsarbeidet. I enkelte tilfeller kan det tenkes at pangermanismen hans var like mye uttrykk for forvirret flåseri som ideologisk overbevisning. Den massivt nazistiske kritikeren Per Reidarson hadde dessuten sterke innvendinger mot Tveitts musikk, som han betegnet som "skrammel". Til forskjell fra Sinding og Grieg, var hans verker heller ikke populære blant andre nazister. Rett etter krigen ble Tveitt riktignok utestengt fra Komponistforeningen i omtrent et år. Men det ble aldri reist landssvikssak mot ham. Og i motsetning til Knut Hamsun, ble han etter en tid i hvert fall delvis rehabilitert. Mens religionshistorikeren Terje Emberland i boken *Religion og rase: Nyhedenskap og nazisme i Norge 1933-1945* (Oslo, 2003) retter sviende – og så vidt jeg kan se ofte berettiget – kritikk mot komponistens holdninger, går Reidar Storaas lengre i retning av å frikjenne vennen – selv om framstillingen hans også på dette feltet gir rom for kritiske perspektiver. Kanskje ligger sannheten et sted i mellom disse to posisjonene?

Etter min oppfatning har Geirr Tveitts norrøne patos og innbitte antimodernisme monomane trekk. Som menneske var han et høyst uregelmessig verb. Temperamentet hans var preget av sterke svingninger. Og han slet periodevis med alkoholmisbruk og sykdom. Tveitts liv inneholdt dessuten tragiske hendelser, ikke minst knyttet til branner hvor flere av verkene hans gikk tapt. Nyoppføringen av

Baldurs draumar i 2002 forutsatte et omfattende restaureringsarbeid, siden det fulle partituret hadde blitt ødelagt. Samtidig dreier det seg her om en uhyre begavet kulturpersonlighet som også hadde evner som tegner og litterat eller språkmenneske, han skrev til og med egne operalibrettoer. Og selv om Geirr Tveitts verkliste inneholder enkelte komposisjoner hvor pompøse tilbøyeligheter ikke helt makter å skjule en viss mangel på substans, framstår han som en av de helt store innenfor det 20. århundres norske musikkliv. På sitt beste var han en betydelig pianist. Som komponist var han besittelse av en imponerende teknisk dyktighet og kunne skrive ut større orkesterverk omtrent uten skisser. Og i hans mange banebrytende verker knytter han, som allerede nevnt, bånd mellom den norske folkemusikalske tradisjonen og deler av den nyere europeiske kunstmusikken. Personlig har jeg en egen forkjærlighet for Tveitts folketonebearbeidelser, særlig blant klaververkene.

Reidar Storaas' biografi formidler et uhyre spennende og lærerikt møte med mennesket og komponisten Geirr Tveitt. Og det skjer i en form og med et språk som gjør dette møtet levende og autentisk. Forfatteren gir dessuten et innblikk i en side ved eller fase av vårt kulturliv som synes å være i ferd meg å gå under i dragsuget fra den såkalte globaliseringen – som i jo praksis langt på vei arter seg som slitsom banalisering med "amerikanisert" fortegn. Boken anbefales derfor på det varmeste, den er en sann svir å lese og en veritabel skattkiste for alle kulturinteresserte. ■

Ola Tjørhom

KATOLSK BLOGGING

Blogging er den nye folkesporten. Nå har denne kommunikasjonsformen også fått nedslag i katolsk sammenheng. På Arnfinn Harams hjemmesider kan vi blant annet lese at en slektning av den gode pateren har vært ute og tatt et par øl med en felles bekjent. Olav Hovdelien, ihuga konvertitt og visstnok stipendiat i religionssosiologi, omtalte nylig Gunnar Stålsett som "statsbiskop" på bloggen sin – forhåpentligvis uten å ane hvilke gruelige assosiasjoner slike karakteristikk kan gi. Og Oddvar Moi samler en trofast gruppe med betongkonservative gjengangere som pludrer ufortrødent i vei om likt og ulikt på pastorens "katolske blogg".

Ikke uten en viss overraskelse, har jeg registrert at det eksisterer et stort antall slike blogger og en veritabel hærs-kare av energiske "katolske bloggere". Jeg har bare foretatt sporadiske bloggvisitter og er derfor ikke i nærheten av å ha full oversikt over fenomenet. Mitt inntrykk er likevel at det finnes noen seriøse aktører: Sr. Anne Bente Hadland skriver kyndig om klosterlivet, mens pater Aage Hauken bruker bloggen sin til å formidle teologisk forskning. Samtidig merker en seg eksempler på at bloggere henfaller til slitsom narsissisme. Og aller verst er enkelte av de religiøse holdningene som flyter korrektivløst rundt her.

Jeg hadde knapt forestilt meg at jeg ville komme til å bruke tid på blogginga. Men i kjølvannet av en kronikk i Morgenbladet (13-20. mars) hvor jeg

stilte kritiske spørsmål ved håndteringen av SSPX-saken og kirkens vilje til dialog med den moderne verden, ble jeg varslet om at jeg var et hett tema på flere av bloggene. Pastor Mois kritiske gjennomgang av kronikken min avstedkom hele 34 innlegg, samt fortsettelse i tilknytning til et annet tema. I minst ti av innleggene refereres det eksplisitt til min ringe person. Og jeg må vel få si at verken min lokale hyrde eller støttetroppene hans levner meg mye ære. Etter at kronikken ble trykket på ny i St. Olav nr. 2/09, forsøkte en til og med å få i stand en ønskereprise. Da hadde imidlertid lufta gått ut av ballongen; kun ti forholdsvis slappe meldinger rant inn.

Jeg har forståelse for at folk ønsker å ytre seg om saker som opptar dem. Den katolske kirke i Norge trenger dessuten en mer åpen – og mindre hysterisk – debattkultur. Men de kanskje litt narraktige bloggvisittene jeg avla, bidro slett ikke til at mine generelle betenkeligheter overfor denne type kommunikasjon ble mindre. For også på de katolske bloggene finnes det plagsomme eksempler på at vi overøses av informasjon om saker som vi ikke trenger å vite noe som helst om. Dette beror framfor alt på at skillet mellom det offentlige og det private viskes ut. Og mens den offentlige samtale fortsatt innbefatter grunnleggende krav til etterrettelighet og sunne kontrollmekanismer, glimrer slikt gjerne med sitt fravær blant bloggerne. Deler av den katolske blogg-

Debatt

inga bærer preg av at en pludrer hemningsløst i vei – innenfor rammen av et skjermet eller lukket rom, lullet inn i en pussig blanding av kunnskapsmangel og kullsviertro på egne hjemmestrikkede anskuelser.

Jeg har stor respekt for Oddvar Mois tjeneste som prest. Hans erfaringsbakgrunn er unik innenfor kirken i Norge og derfor uhyre verdifull. Besøket på Mois blogg gjorde meg imidlertid temmelig grum i hu. Dette skyldes ikke at jeg utsettes for kritikk; det må en tåle. Men jeg reagerer med forskrekkelse på tonen og retningen i flere av innleggene. Her blir folk som forsvarer kirkens offisielle lære slik den kom til uttrykk på Det annet Vatikankonsil, stadig avfeid som håpløst ”liberale”. Noen ganger fraskrives de til og med enhver form for integritet og katolisitet. Bloggernes meningsmotstandere – som trolig bare unntaksvis er klar over hva som foregår – får dessuten så ørene flagrer. Jeg regner med at dette skiller seg fra pastor Oddvars egne synspunkter. En prest kan imidlertid ikke begrense seg til å opptre som passivt mikrofonstativ for denne type ytringer. Vi bør videre vokte oss for å bidra til at det skapes fritt rom for holdninger som oppfattes som massivt reaksjonære. En slags ”Nina Karin Monsen-gestaltning” av Den katolske kirke vil kunne få uheldige følger på en rekke områder.

I forlengelsen av dette noterer jeg at Moi advarer mot det han kaller ”absoluttering” av Vaticanum II, til ovasjoner fra bloggerkoret. Velvillig lest kan denne påpekningen muligens ha en viss berettigelse. Men en bør avstå fra å

si slikt innenfor en kontekst hvor konsilet i stor grad framstår som et hatobjekt og hvor kategorisk endimensjonalitet dominerer. Her er vi ved et hovedanliggende: Etter min mening er det pastor Mois oppgave å korrigere de hissigte utfallene mot kirkens lære og gjeldende messeordning som hyppig dukker opp på bloggen hans. Han burde også forsøke å dempe bloggernes forakt for meningsmotstandere. Jeg tenker da ikke minst på nedsablingen av den legitime organisasjonen Også vi er kirken – noe som for øvrig utgjør en påfallende kontrast til lovprisningen av det fortsatt skismatiske SSPX på bloggerhold. Nå regner jeg vel med at det finnes tilfeller hvor Moi har prøvd å komme med korrigerende innspill. Jeg klarte imidlertid ikke å oppspore noen slike forsøk.

La meg ellers kort få bemerke at jeg undrer meg over enkelte av Oddvar Mois utsagn i tilknytning til Morgenbladkronikken min. Han hevder blant annet at ”vekten på messen som tilbedelse og offerhandling bør gjøres tydeligere, mens fellesskapsaspektet ... bør tones noe ned”. I denne sammenheng synes pastor Oddvar i utgangspunktet å operere med konstruerte og misvisende motsetninger. Vårt fellesskap med den treenige Gud og med våre søsken i troen er dessuten et absolutt kjernepunkt i messefeiringen som slett ikke kan ”tones ned”. Dette står sentralt i konsilets lære så vel som den såkalte *communio*-ekkleziologien.

Nettopp nevnte kronikk førte ikke bare til at jeg ble utsatt for bloggernes vrede. Jeg har også mottatt et antall

anonyme reaksjoner som best kan karakteriseres som katolsk hat-mail. Her dreier det seg om høyst alarmerende politiske ytringer som pakkes inn i blytung retorikk om "Den hellige Fader" og glødende nostalgisk kjærlighet til en fortid som svært få av mail-skriverne kan ha opplevd. En bør vel ikke legge for stor vekt på slikt. Men blant annet et USA-opphold nylig kan tyde på at tilløp til "hatsk katolisisme" med bastante sekteriske trekk er i ferd med å bli en trend innenfor deler av kirken. Også på hjemlig hold er det noen som fisker i dette ureine farvannet. Jeg kan ikke dy meg for å lure på om disse folkene skjønner hva de står overfor. Det ville i hvert fall være tragisk om kirken skulle fungere som en slags magnet i forhold til strømninger som er både grumsete og direkte skremmende.

Alt i alt: Når en prest gir seg bloggginga i vold, må det skje i rimelig samsvar med ordinasjonsløftet – og ikke med basis i redaktørplakaten eller andre, mer løselige motiver. Ytringsfriheten må selvsagt respekteres. Men dersom bloggerne krever helt fri flyt, får de pludre i vei for egen maskin – uten pastoral tilrettelegging. Jeg vil derfor oppfordre pastor Moi og øvrige bloggaktører til å sørge for orden i sysakene. Og jeg vil framfor alt understreke at behovet for supplerende og korrigerende perspektiver er akutt i denne forbindelse. ■

Ola Tjørhom

KATOLSK BLOGGING

Et svar fra en katolsk blogger

Ola Tjørhom har besøkt bloggene til bl.a. undertegnede og til pater Arnfinn Haram. Han er blitt urolig over det han har sett, han har skrevet om det i et innlegg i dette nummer av St Olav tidsskrift, og jeg takker redaktøren for muligheten til å svare på hans innlegg i samme nummer.

Det første Tjørhom skriver, er at han ikke liker dette nye mediet noe særlig - han syns det blir for mye pludring, for mye uinteressant som skrives på blogger generelt, og kvalitetssikringen er for dårlig. Jeg har ikke noe problem med slike synspunkter; de som ikke liker blogger, katolske eller andre, må selvsagt få lov til å slippe å bruke tid på dem - og jeg er også enig i at blogger kan være av svært varierende kvalitet.

Likevel syns jeg at Tjørhom (og andre) vil gjøre klokt i å gjøre seg litt grundigere kjent med moderne nettmedier, siden disse får stadig større betydning. Å ikke like f.eks. blogger, og heller ikke sette seg inn i hvordan de kan brukes, vil jeg mene er lite framtidsretta - og det skaper også en del misforståelser på kort sikt. Et par misforståelser er at det ikke er forskjell på innlegg (skrevet av blog-eier) og kommentarer (skrevet av andre) på en

Debatt

blog - men her er forholdet det samme som mellom leserinnlegg og redaksjonelt stoff i en avis. Og en blog skal i praksis ha muligheten til å sende inn kommentarer, hvis ikke, er det knapt en blog.

Tjørhoms innlegg blir mer alvorlig når han kritiserer min aktivitet som blog-skriver svært så sterkt. Han går så lang som å antyde at mitt engasjement i dette mediet kommer i konflikt med min tjeneste som prest. Og en slik alvorlig anklage ønsker jeg her å forsvare meg mot - mer konkret i slutten av mitt svar.

Denne saken begynte med at Tjørhom skrev en kronikk i Morgenbladet 13. mars (senere også trykket i St Olav), der han i tillegg til å kommentere uroen rundt opphevelsen av ekskommunikasjonene av fire SSPX-biskoper, også mente at Den katolske Kirke er altfor konservativ på enkelte områder. Dagen etter kommenterte jeg dette på min weblog; jeg sa meg enig i noe av det han hadde skrevet, men uttrykte også klar uenighet på enkelte punkter. Her er litt av det jeg skrev:

Tjørhom skrev: Det må videre understrekes at Den katolske kirke ville ha vært i en håpløs situasjon uten konsilet og dets vedtak. Etter et hundreår med bastant antimodernisme, var kirken i ferd med å degenerere til dens absolutte motsetning – nemlig en verdens- og kulturfornektende sekt...

Jeg svarte: Jeg kan ikke si meg enig i en slik absoluttering av andre Vatikankonsil. Mye godt skjedde under

konsilet, men ingen vet hvordan moderniseringa av Kirken hadde skjedd uten konsilet.

Tjørhom skrev: Paven er ikke alene om sitt ønske om forsoning med SSPX. Kirkeledelsen har også tidligere imøtekommet krav fra broderskapet og andre konservative grupper. Det gjelder ikke minst tillatelsen til at 1500-tallets tridentinske messe på ny kan benyttes. Samtidig står ettergiveness overfor "høyreavvikere" i grell kontrast til den kontante behandlingen "venstresiden" er blitt utsatt for i flere tiår...

Jeg svarte: Her beskrives Kirken som svært streng mot de liberale, men overstrømmende vennlig mot tradisjonalistene. Men en slik beskrivelse blir helt feil etter min mening, kanskje er faktisk det motsatte tilfelle. I alle fall på 70- og 80- tallet var det de konservative som ble skjøvet fra skanse til skanse, og delvis ble de svært dårlig behandla.

Tjørhom skrev: Dette korresponderer et stykke på vei med en praksis som innebærer at messefeiringen står i fare for å degenerere til gymnastiske øvelser med høy røkelsesfaktor, på bekostning av gudstjenestens fellesskapsdimensjon.

Jeg svarte: Her må jeg innrømme at jeg er skuffa over Tjørhoms synspunkter på liturgien, for det er jo ikke de ytre ting vi egentlig diskuterer. Pave Benedikt har gjort noen små og viktige grep mht sin feiring av messen, fordi han mener at vektlegginga må flyttes litt. Personlig

er jeg enig i at vekten på messen som tilbedelse og offerhandling bør gjøres tydeligere, mens fellesskapsaspektet (som selvsagt må være med) bør tones noe ned.

Så langt debatten på bloggen min i mars måned. Her kan St Olav tidsskrifts lesere vurdere våre synspunkter opp mot hverandre og danne seg sin egen mening. Tjørhom mener bl.a. på bakgrunn av det jeg her skrev, at jeg ikke vil gi særlig plass til messen som et fellesskap av de troende, men jeg mener at det var han som på en uheldig måte satte de ulike elementene i messen opp mot hverandre.

Men i alle fall; Tjørhom hadde skrevet noe for offentligheten, som så ble kommentert i et annen offentlig medium (for jeg er klar over at blogger er offentlige og kan leses av hvem som helst). Blogger er også åpne for kommentarer, og det er disse kommentarene som har opprørt Tjørhom aller mest. Knapt ti kommentarer til mitt innlegg kommenterte det Tjørhom hadde skrevet, av disse var ca 1/3 positive til hans synspunkter og 2/3 negative. (Om ønskelig kan alle mine synspunkter og alle kommentarene leses her:

<http://aomoi.net/blog/arkiv/1760>)

Tjørhom ble *“temmelig grum i hu”* da han leste dette, og han *“reagerer med forskrekkelse på tonelaget og retningen i flere av [kommentar]ene. Her blir folk*

som forsvarer kirkens offisielle lære slik den kom til uttrykk på Det annet Vatikankonsil, stadig avfeid som håpløst “liberale.” ...

Nå i ettertid vurderer jeg det slik at Tjørhom ikke ble særlig alvorlig angrepet eller karakterisert i denne debatten på min blog (litt må man tåle, og jeg hadde luka ut noen upassende personkarakteristikker, og noen innlegg jeg syntes var for skarpe). Derimot førte denne meningsutvekslinga til at jeg vurderte enkelte av kommentarene som mer negative om Kirkens utvikling enn det jeg ville ha på trykk på min blog. Jeg er slik altså delvis enig med Tjørhom i hans kritikk, men det var noe jeg påpekte i kommentarer på bloggen allerede i mars måned.

Men min enighet med Tjørhom går vel ikke så veldig langt, for han skriver også: *“Etter mitt syn er det pastor Oddvars oppgave å korrigere de hissige utfallene mot kirkens lære og gjeldende messeordning som hyppig dukker opp på bloggen hans.”* Dette er ikke korrekt, for 95% av dem som har fått trykket kommentarer på min blog har aldri vært negative til Kirken eller Vatikankonsilet - langt mindre mot Kirken lære. Men de har hatt synspunkter på hvordan utviklinga har vært i Kirken etter 1970, på samme måte som Tjørhom har det (om enn med motsatt fortegn) - og en slik meningsutveksling syns jeg absolutt vi

må akseptere (og kanskje til og med oppmuntre).

Til slutt må jeg svare på en alvorlig kommentar fra Tjørhom: *“Når en prest gir seg blogginga i vold, må det skje i rimelig samsvar med ordinasjonsløftet”*, og for ham ser dette ut til å bli ekstra akutt siden jeg er prest i hans egen menighet. Jeg er enig i at en prest alltid må opptre så samlende som mulig, men betyr det at han aldri kan uttale seg om noe, eller gjøre noe, som enkelte oppfatter som kontroversielt? Så langt kan det umulig gå, etter mitt syn, for på alle områder i livet må alle personer av og til gjøre noe som andre vil mislike, det er ikke til å unngå.

Jeg har de siste tre år som prest vært ganske opptatt av hvordan messen best kan feires, og messen er jo en svært viktig del av prestens og menighetens liv. Denne interessen har også gitt seg utslag i at jeg skriver en del om dette på min “katolske weblog”, til glede for noen og til irritasjon for andre (tydeligvis). Kommentarer til bloggen tar jeg imot med glede, selv om jeg anser noen for å være mer interessante enn andre, og selv om jeg i blant er i tvil om jeg skal slippe enkelte av dem gjennom. Jeg skal la Ola Tjørhoms synspunkt her i St Olav være en oppfordring til å tenke gjennom enda grundigere hvordan jeg bør framstå som prest - også på Internett. ■

pastor Oddvar Moi

Kommentar til Tjørhoms artikkel “St. Pius X-broderskapet og utviklingen innenfor Den katolske Kirke” i forrige nummer av St. Olav

Artikkelforfatteren tar utgangspunkt i opphevelsen av ekskommunikasjonen til de fire biskoper fra St. Pius X-broderskapet for videre å kommentere kirkens utvikling.

Til opphevelsen av ekskommunikasjonen vil jeg si følgende: Pave Benedikt XVI. har opphevet ekskommunikasjonen av fire biskoper, som ble viet uten Vatikanets tillatelse. Denne opphevelsen var en logisk følge av at han kort tid i forveien hadde opphevet ekskommunikasjonen av de kinesiske biskopene. Disse biskopene ble ekskommunisert fordi de brøt forbindelsen med paven for å danne en nasjonal kinesisk katolsk kirke, slik at det ble to katolske kirker i Kina: en løst fra Paven men anerkjent av den kinesiske regjeringen, og en undergrunnskirke som var tro mot paven. Opphevelsen av denne ekskommunikasjonen ble forbigått i all stillhet. Jeg hørte det bare tilfeldig i forbindelse med de olympiske leker i Peking. Jeg har heller ikke hørt noen reaksjoner på denne begivenheten. Begge hendelser

springer ut fra Pavens ønske om å lege kirkelig splittelse.

Opphevelsen av ekskommunikasjonen og biskop Williamsons fornektelse av Holocaust kom nesten samtidig og skapte store bølger. Paven har tatt klart avstand fra Williamsons Holocaustfornektelse. Biskop Williamsons fornektelse av Holocaust betyr heller ikke at Pius X-broderskapet er enig med ham i dette spørsmålet. Hvilket de også tydelig har sagt. De har på det sterkeste tatt avstand fra Williamsons uttalelser. Forøvrig døde faren til erkebiskop Lefebvre i en konsentrasjonsleir.

Erkebiskop Lefebvre, grunnleggeren av Pius X-broderskapet, var en av konsilsfedrene i det andre Vatikankonsilet. Så vidt jeg vet var det tre dokumenter som han ikke undertegnet, og det var han ikke alene om. Han har altså underskrevet de fleste dokumenter i det andre Vatikankonsilet og dermed godtatt dem. Det er feil å si at Pius X-broderskapet er mot det andre Vatikankonsilet, de godtar de aller fleste dokumenter fra Vaticanum II.

Kardinal Walter Kasper ble ikke konsultert når det gjaldt opphevelsen av ekskommunikasjonen. Han er kontaktperson til trosgrupper utenfor kirken. Han har aldri hatt noe med Pius X å gjøre. Det er oppgaven til Kardinal Castrillon Hoyos å ta seg av de forskjellige grupper innenfor den katolske kirken.

Av egen erfaring og opplevelse vet jeg at kirken før det annet Vatikankonsil ikke "var i ferd med å degenerere til dens absolutte motsetning, nemlig en

verdens- og kulturfornektende sekt". Tvert imot. Siden jeg vokste opp i Tyskland kjenner jeg godt til forholdene der før det andre Vatikankonsilet og vet at kirken blomstret. Det ble lest mange flere messer dengang enn nå, det ble holdt flere andakter, det var oftere anledning til skriftemål, det ble holdt regelmessig folkemisjon. Kirkene var fulle av mennesker i alle aldre. Nå derimot er det færre messer, det er færre mennesker i messene og derav er de fleste eldre, og man ser bare få familier med barn, menigheter blir slått sammen, kirker blir solgt. Det formidler ikke akkurat et bilde av vekst og fremgang.

Etter annen verdenskrig har jeg opplevd stemningen i kirken i Tyskland på følgende måte: Gjennom hele Nazitiden var kirken truet av regimet. Det ble vanskeligere etter hvert. Katolske aviser ble forbudt, likeså katolske organisasjoner. Offentlige prosessjoner ble etterhvert også forbudt. Mange klostre ble stengt og de som bodde der forvist. Mange prester, ordensfolk og troende havnet i konsentrasjonsleirer. Men det endelige oppgjør med katolikkene skulle skje etter den endelige seieren, som heldigvis aldri inntraff. Etter krigen er det forståelig at alle pustet lettet ut og håpet at det nå kunne være mulig å være kristen og samtidig en ansett samfunnsborger. Slik var det også en periode. Men så ble den materielle situasjonen bedre og samfunnet ble mer og mer materialistisk. Kirken forsømt å forkynne Guds bud tydelig, det ble bare snakk om kjærlighet og Guds

Debatt

barmhjertighet. Synd ble ikke nevnt lenger.

Det kan aldri være kirkens mål å ”tilnærme seg den moderne verden”. Det andre Vatikankonsilet har ikke erklært noe nytt dogma, men erklært seg selv som et pastoralt konsil. Som katolikk er man bare forpliktet til å tro på bibelen og dogmene. Dermed er betydningen av Vatikanum II for den jevne katolikken ikke så stor.

Mye av det som fikk betydning for vanlige katolikker skjedde først etter konsilet, nemlig forandringen av messen. Ifølge konsilet skulle messen leses bare unntaksvis i landets morsmål. Prestens stilling bak alteret og mot folket, som kontrapunkt mot folket, kom først etter konsilet. Det samme gjelder for hånd- og ståkommunion. Tabernakelet ble flyttet til periferien for ikke å forstyrre menighetens møte. Skriftemålet ble avskaffet og erstattet gjennom skrifteandakter.

Hvor langt det andre Vatikan-konsilet er ansvarlig for dette vet jeg ikke. Men sikkert er det at alle disse forandringene førte til at offerkarakteren av messen ble utydelig gjort og at ærefrykten for Gud minsket. Messen ble betegnet som et hellig måltid, hva nå enn det kan være. Med flyttingen av tabernakelet ble Jesus fotrengt ut av kirkens midtpunkt og forvist til siden. Slik ble det vanskeligere å forstå ut fra symbolikken at Gud virkelig er sentrum i kirken. Mange mennesker fant ikke lenger den åndelige føden i kirken og forlot den i en stille protest. Det førte til de ovenfor

beskrevne tilstander i Kirken i Tyskland og andre europeiske land. I Norge er situasjonen litt anderledes. Her vokser kirken gjennom innvandring av katolikker fra andre land, og ”den katolske nykonservatismen”.

I følge Pave Benedikt XVIIs motu *proprio*, var den såkalte tridentinske messen aldri forbudt. Denne messen er heller ikke fra 1500-tallet, den har elementer som går tilbake til de første kristne tider og har utviklet seg kontinuerlig til den fikk sin endelige form på konsilet av Trient. Men det betyr ikke at det ikke ble gjort forandringer senere, heller ikke at den var det eneste ritus som fantes. Denne messen har en kontinuitet som korresponderer med vår katolske og apostoliske kirkes tro.

Felleskapsdimensjon er også nevnt. Fellesskapet oppstår gjennom felles tro, felles bønn til Gud og kommunion, hvor Jesus kommer til oss alle og ener oss til et samfunn i kjærlighet og tro på Gud.

Har det noensinne vært eller kan det være kirkens mål å være moderne eller tilnærme seg den moderne verden? Var Jesus moderne? Det var ikke viktig for Jesus å være moderne men å oppfylle Faderens vilje, hva nå enn verden måtte mene om det. Etter min mening er det feil å si at Gud åpenbarer seg i verden. Nei, han åpenbarer seg i sitt skaperverk. Kirken er grunnlagt av Jesus Kristus. Johannes sier om ham: ”Han var i verden, og verden er blitt til ved ham, men verden kjente ham ikke. Han kom til sitt eget, men hans egne tok ikke imot ham.” (Jo 1,10,11) Her er helt tydelig en

motsetning mellom Jesus og verden som også førte til hans død på korset. Jesus kom for å oppfylle loven. Det må også kirken gjøre. Og da kan den ikke gå konform med en verden som går imot Guds bud, i f.eks. abortlovgivning og ekteskapslov osv.

Artikkelforfatteren hevder at kirken er ettergIVEN overfor ”høy-reavvikere” mens venstresiden blir dårlig behandlet. Jeg sitter med motsatt inntrykk. De radikale katolske teologer som har fått læreforbud har prøvd å forandre kirkens lære, og har ikke anerkjent enkelte trossannheter, og det ofte i mange år før de fikk læreforbud. Paven har også prøvd å i møtekomme dem. For eksempel hadde han en 2 timer lang samtale med professor Küng rett etter at han ble pave.

Avslutningsvis vil jeg fortelle at det eneste trappistklosteret i Tyskland, Abtei Mariawald i Euskirchen, nå har bestemt seg til å gå over til å feire messen bare etter tridentinsk ritus og å utrette klosterlivet etter de strengere betingelsene fra før konsilet. Dette for å redde klosteret fra å dø ut. Klosteret Le Barroux i Frankrike, som lenge har gjort det samme, har mange nye kall. Det viser tydelig hvilken vei kirken må gå for om mulig å vinne tilbake de kristne som har vendt den ryggen. ■

Uta Heim

Kommentar til redaktørens hjørne i forrige nummer av St. Olav

Som medlem av Også vi er kirken, Norge, leser jeg lederen i forrige St. Olav med en viss forbauselse. Jeg er ikke medlem av en aggressiv ekstremistorganisasjon, slik redaktøren antyder. Vi som er med i den norske avdelingen, tilhører for en stor del de av kirkens medlemmer som har ytt sin tjeneste i kirken i mange år, gjennom menighetsråd, katekese, utvalg og annet arbeid. Det samme kan jeg konstatere for de utenlandske medlemmene av nettverket som jeg har vært i kontakt med, fra Tyskland, Sverige, Danmark, Finland og Spania. Alle de lokale grupperingene fra de over 40 land som er med i det internasjonale nettverket We are Church, er ansvarlige for sine egne statutter og handlinger, men har som sin felles hovedsak å arbeide for implementeringen av Det annet Vatikan-konsil i kirken. Aggiornamento, oppdatering, var sentralt under konsilet, det er det også for oss. Vi ønsker oss en levende kirke, der det er dialog mellom legfolk, kirkens ledelse, og verden omkring oss.

Debatt

Våre medlemmer er sindige mennesker som vet å lytte, og som også har blitt lyttet til opp gjennom årene innen kirken. Det tror jeg du selv kunne konstatere da du var til stede på et av våre seminarer, der biskop Bernt Eidsvig var en av innlederne. På våre seminarer tilstreber vi en dialog om kirken, med kirken, og vi inviterer foredragsholdere fra mange leire, også fra de hold som befinner seg langt fra vårt ståsted. Seminarene er åpne for alle, medlemmer som ikke-medlemmer, og i den begrensede grad vi har sluppet til i katolsk presse og på oppslagstavler, har vi forsøkt å opplyse om seminarene til hele den katolske befolkningen i Norge. Vi ønsker med andre ord å være en åpen organisasjon, og ikke på noen måte sekterisk.

Du utdyper ikke på hvilke punkter vår bevegelse skulle stå for en "sekterisk interpretasjon av Det annet Vatikan-konsil". Slik jeg forstår deg er det "bekjennelsen til fremskrittet" som du kaller det, som er det mest hårreisende, og som gjør at du kan sette oss opp som en motpol til Pius X brorskapet. Nå er det ikke nødvendigvis noen ulempe i å holdes frem som en gruppering som sterkt skiller seg fra det nevnte brorskapet, spørsmålet er om redaktøren har rett i sine antakelser angående

Også vi er kirken. Du hevder at denne påståtte bekjennelsen til fremskrittet "har erstattet det kompromissløse tilsagnet Gud ønsker at vi skal gi hans Sønn Jesus Kristus", hvilket lyder som det reneste nonsens for meg. Mener redaktøren at vi har avsverget vår tro, og i stedet bekjenner oss til fremskrittet? I så fall er det vel ingen mening i å forbli i kirken? Faktum er at de menn og kvinner som er med i Også vi er Kirken, ønsker å tilhøre kirken – i en konstruktiv dialog om hva som er kirkens vei. I den forbindelse er det å gå tilbake til kildene, og å ha en historisk forståelse av hva som har skjedd i kirken gjennom århundredene, svært viktig, slik også konsilet påpeker. Vår fokusering på kvinnelige diakoner er et eksempel på dette, det dreier seg ikke om ukritisk omfavning av siste nytt, men om forankring i det opprinnelige.

Du nevnte ordet toleranse i ditt forsvar for paven og Pius X brorskapet. Nettopp toleranse for at ikke alle tenker som det nåværende læreembetet, og at man ønsker å ytre seg om disse tankene, burde være tilstede overfor alle av kirkens medlemmer. Da ville vi kanskje unngå slike demoniserende uttalelser som ble oss til del i din forrige leder, og som ikke tjener enhetstanken. ■

Trine Haaland

Via dolorosa

Av Bodil Marie Raudsandmoen

Fjernt fra templets gylne port,
fjernt fra ærens kongevei,
i et skittent, syndig smug,
Via dolorosa,
Under korset, spott og latter,
se din Konge, Sions datter!

Løs ditt rene, hvite lin,
trykk det ømt mot kinn og panne,
Se Hans ansikt lyser frem,
og bak dette - tusen andre.
Alle, alle ligner hans
under smertens tornekrans.

Hør de slitte steinene roper
taust om alt som led og lider,
hvilken vei til alle tider
er så sorgbetyngt, såret,
har så trette fottrinn båret?

Han må gå der barna lider,
derfor har han utvalgt deg,
å du smertens kongevei,
Via dolorosa.

ST. OLAV

*“St. Olav utfordrer, gleder, irriterer og informerer.
Derfor leser jeg det; derfor ser jeg frem til hvert nummer”.*
Biskop Bernt Eidsvig Can. Reg.

*“St. Olav er forfriskende anderledes, med uventede innfallsvinkler og viktige
perspektiver på sentrale livsområder.”*
Vetle Lid Larssen, forfatter

*“Jeg leser St. Olav fordi den er en intellektuell
utfordring av den norske tendensen til konsensuell “snill” tenkning. St. Olav
er i Undsets ånd: “pennen er mitt sverd.”*
Prof. dr. philos. Janne Haaland Matlary

*“Jeg leser St. Olav fordi tidsskriftet gir meg innblikk i det
mangfold og den dybde vi finner i den katolske tankeverden, og fordi
tidsskriftet er en bro mellom tro og tanke.”*
Henrik Syse, filosof

*“Jeg leser St. Olav fordi det gir meg mulighet til fordype meg
i aktuelle emner i lys av troen. Som travel prest i en stor menighet må jeg
passe på at all min aktivitet også har et innhold. St. Olav bidrar til det.”*
p. Frode Eikenes,
sogneprest i St. Olav menighet, Oslo

*“Jeg leser St. Olav fordi jeg er opptatt av hva norske katolikker tenker og
mener; vi trenger en katolsk idédebatt.”*
Prof. dr. theol. Ola Tjørhom

- **Vi tør å ha en mening:** Vi ser det som vår oppgave å heve stemmen der det trengs, fordi vi mener at Den katolske Kirke har noe å tilføre samfunnet.
- **Rik på debatt:** St. Olav gir rom for debatt. Alle ytringer er velkomne.
- **Dybde i aktuelle spørsmål:** Vi går i dybden og kommer med nyttig bakgrunnsinformasjon.
- **Formidler kunnskap om katolsk tro og tenkning:** Tidsskriftet inneholder mye stoff om Den katolske kirkes teologiske, filosofiske, historiske og kulturelle arv. Slik vil tidsskriftet tjene til fordypning av troen for katolikker og andre kristne. Det gir også ikke-kristne sjansen til å bli bedre kjent med den katolske tro.
- **Vi har tro på mennesket som et kulturelt vesen:** St. Olav tar for seg kulturelle emner innenfor musikk, kunst og litteratur fra nåtid og fortid.

Trylleformel: pave og kondomer

Vil man få mediefolk, politikere, nymoralister, synsere og en rekke godtroende mennesker til å reagere instinktivt, finnes det én enkel trylleformel, nemlig ordkombinasjonen “pave” og “kondomer”. Hver for seg gir ikke ordene noe særlig reaksjon. Men kombinert er reaksjon garantert. Det gjelder selvfølgelig dersom paven tar ordet “kondom” i sin munn – hvilket han, så langt jeg har oppfattet det, svært sjeldent gjør. Men det holder at noe sier at han har uttalt ordet, eller endog at han har ment eller tenkt det. Hva han virkelig har sagt eller ment, er ganske uinteressant. For alt hva han måtte si eller mene på dette område, er dumt og ondt og fordrer en voldsom reaksjon. (Dette bør han selvfølgelig ha *in mente* når han formulerer seg!)

Mest tragikomisk ble det midt i april da kongeriket Belgias ambassadør til Den hellige stol etter instruksjon fra utenriksdepartementet oppsøkte Statssekretariatet i Vatikanet for å formidle det belgiske parlaments fordømmelse av hva paven hadde sagt under sin reise til Afrika.

Parlamentets vedtak var selvfølgelig basert på total uvitenhet om hva paven virkelig hadde sagt eller forsøkt å formidle!

Det mest interessante er hvilke mekanismer som skaper denne trylleformel. Jeg tror ingen ting på at den virkelige årsak er omsorgen for de AIDS-syke, selv om mange av de protesterende sikkert tror og mener det. Det må finnes en annen årsak. Min teori er at den virkelige drivkraft er en uhellig allianse mellom en ideologisk opposisjon til den klassiske kristne moral og en kondomindustri som selvfølgelig vil ha størst mulig omsetning og derved inntekter. Og så henger en rekke andre – jeg vil si godtroende – mennesker seg på denne allianse.

Ideologene har stort sett nådd sitt mål i den vestlige verden, nemlig en prinsipiell og total frikobling av seksualiteten fra de faste relasjoner, institusjonalisert i ekteskapet. Denne ideologi har som teknisk forutsetning ulike former for prevensjon som førstelinjessikring og abort som annenlinjessikring mot uønskede konsekvenser. Da skaper det selvfølgelig voldsom

Blikk på tiden

irritasjon når noen problematiserer dette. Spesielt om deres meninger skulle ha noe for seg.

Og kondomindustrien viktigste marked er basert på seksuelt samkvem før og utenom ekteskapet og andre faste relasjoner. (I tillegg finnes vel også et lite marked innen ekteskapet.) Den kristne og spesielt den katolske seksualmoral har knapt mye godt å bidra med for denne industri. Og da må det reageres. Store deler av helsemyndighetene med pengebevilgende politikere som støttespillere har gjort at AIDS-epidemien ikke er blitt noe trussel mot industrien, men i stedet har skapt en voldsom markedsøkning med statsfinansiert markedsføring.

Nå er det hevet over enhver tvil at kondomer er et effektivt middel for å unngå uønskede konsekvenser av den "frie" seksualitet. Derfor skulle det være logisk å satse på denne problemløsning – også om kondomer ikke gir noe absolutt "sikkerhet".

Men hva er da problemet? – ... bortsett fra at statistikkene fra Afrika ikke tyder på at det der ikke er særlig sammenheng mellom kondomspredningen og begrensningen av AIDS-epidemien.

Problemet er selvfølgelig at kondomer ikke går til problemets rot. De kan kun være med på å dempe konsekvensene av et problem, ikke å løse det. Det dreier seg om å plastre et sår, ikke å lege det. Det egentlige problem er at HIV og en god del andre smittestoffer overføres lett ved seksuelt samkvem og spres som ild i tørt gress ved tilfeldige seksuelle forbindelser. Heri ligger hovedproblemet. Den ensidige satsingen på kondomspredning har i det minste som "bivirkning" at man i stedet for å gå til angrep på problemets kjerne

tildekker den. Derved kan problemløsningen samtidig bli en problemforsterkning. Det "gode" kan bli det bestes fiende.

Men å angripe det egentlige problem vil være en trussel mot både en ideologi og en industri.

Kondomer i kampen mot sykdoms-spredning rammes neppe direkte av "Humanæ vitæ". Hovedbudskapet der er at ved seksuelt samkvem må man være åpen for tilblivelse av nytt liv som naturlig konsekvens. Men i nr. 15 stiller paven seg positiv til å anvende terapeutiske midler for å helbrede organiske sykdommer selv om de som "bivirkning" hindrer befruktning. Intensjon virker kvalifiserende eller diskvalifiserende på ytre handlinger. En analog interpretasjon mht. kondombruk kan derfor være interessant. Problemet er bare at man derved ikke går til roten av AIDS-epidemien og andre seksuelt overførbare sykdommer.

De som vil løse disse problemer ved kondomspredning har ingen troverdighet dersom de ikke samtidig vil kjempe enda mer for en holdnings- og atferdsendring når det gjelder det menneskelige samkvem.

Kirkens lære om den gudgitte sammenheng mellom seksualitet, livets videreføring og ekteskapet løser ikke alle problemer, men den danner et utgangspunkt for "det gode liv". Dette er et budskap som primært må bæres frem av unge, seksuelt aktive og livsglade par. Så må nok vi gamle sølibatære prelater finne oss i at jo mer vi forsøker å markedsføre dette, jo mer dummer vi ut oss selv og Kirken. (Skrevet i bevisst missakt for denne advarsel.) ■

Msgr. Torbjørn Olsen

Adresse:

B-BLAD

Retur: Tidsskriftet St. Olav.
Akersvn. 16, 0177 Oslo

Porto betalt
ved innlevering P.P.
Norge / Norvège

Katolsk tidsskrift for religion og kultur

“Kvinne, hva vil du meg?” sa Jesus. “Min time er ennå ikke kommet.” Men hans mor sa til tjenerne: “Det han sier til dere, skal dere gjøre.”

Joh 2, 4f